

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: *«Управління використанням основних засобів(на матеріалах ДП «Летичівське лісове господарство»)»*

Виконала: студентка магістратури за спеціальністю

073 Менеджмент

Віхтюк А. Д.

Керівник: доцент кафедри,

кандидат економічних наук

Бучковська Я. Г

Рецензент: доктор

економічних наук, професор

Пила В. І

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Наукові підходи щодо сутності управління використанням основних засобів.....	6
1.2. Методи оцінки ефективності управління використанням основних засобів.....	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДП «ЛЕТИЧІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»	17
2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства та стану управління основними засобами	17
2.2. Оцінка ефективності управління використанням основних засобів	24
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДП «ЛЕТИЧІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»	32
3.1. Шляхи удосконалення управління використанням основних засобів підприємства	32
3.2. Економічне обґрунтування впровадження заходів щодо ефективності управління використанням основних засобів на підприємстві.....	37
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність даної роботи. Одним з основних завдань суб'єктів господарювання в сучасних ринкових умовах є підвищення ефективності своєї діяльності, що забезпечить загальне підвищення конкурентоспроможності підприємства. Ефективність діяльності підприємств насамперед залежить від доцільного управління як самим підприємством, так і основними засобами, які являються вагомою складовою необоротних активів, тому дана проблема постає на сьогоднішній день актуальною.

Враховуючи негативний вплив факторів зовнішнього середовища, що зумовлено кризою в країні та деструктивною політикою модернізації підприємств, у середовищі формування основних засобів знижуються обсяги виробництва, погіршується якість виробленої продукції, як наслідок – спостерігається зниження рентабельності підприємств. Саме тому потребує перегляду ефективного управління використанням основних засобів у контексті системного та експертного бачення проблемних ситуацій, для чого необхідне здійснення достовірного оцінювання їх стану та резервів фінансового забезпечення їх оновлення в умовах обмежених фінансових можливостей.

Питання ефективності використання основних засобів на вітчизняних підприємствах знайшли відображення в роботах таких учених-економістів, зокрема: П. Г. Вашків [3], А. Б. Борисов [4], І. А. Бланк [2], Ф. Ф. Бутинець [8], А. Г. Загородній [24], Г. Л. Вознюк [24], І. О. Борисюк [5], Н. В. Пашенко [47], А. М. Поддєрьогін [49], Н. В. Швець [74], М. В. Сірик [59], С. А. Сегеда [55], І. О. Геращенко [11], Є. П. Гнатенко [12], А. В. Єлькін [22], З. Б. Живко [23], Н. В. Лиса [38], Б. В. Наконечний [42] та багато інших. Проте питання ефективності використання основних засобів на підприємстві потребує подальшого наукового дослідження та практичних розробок, що пов'язано із низкою невирішених проблем та суперечливістю окремих теоретичних положень.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є розвиток теоретичних положень та розробка методичних підходів до забезпечення ефективного управління використанням основних засобів підприємства в довгостроковій перспективі.

Для досягнення поставленої мети в роботі були поставлені та вирішені такі завдання:

- дослідити наукові підходи щодо сутності управління використанням основних засобів;
- розглянути методи оцінки ефективності управління використанням основних засобів;
- провести загальну характеристику діяльності підприємства та стану управління основними засобами;
- здійснити оцінку ефективності управління використанням основних засобів;
- визначити можливі шляхи удосконалення управління використанням основних засобів підприємства;
- обґрунтувати впровадження заходів щодо ефективності управління використанням основних засобів на підприємстві

Об'єкт дослідження – процес управління використанням основних засобів.

Предмет дослідження є теоретичні основи та практичні аспекти щодо удосконалення процесу управління використанням основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство».

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою роботи стали фундаментальні наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців. Для вирішення поставлених завдань у роботі використана система загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: діалектичний і спостережень, узагальнення, класифікації – для розвитку категоріального апарату, класифікації основних засобів та узагальнення особливостей

ефективного використання основних виробничих засобів на підприємстві; аналізу та синтезу – для аналізу особливостей, стану й динаміки показників ефективності використання основних засобів; логіки та оцінювання ефективності – для обґрунтування організаційно-економічних заходів щодо забезпечення ефективного використання основних засобів на підприємстві; графічно-аналітичний метод – для наочної ілюстрації за допомогою рисунків і таблиць стану, проблем та шляхів удосконалення управління економічним потенціалом підприємства.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативні акти України з питань регулювання формування, наявності та використання основних засобів, наукові праці зарубіжних і вітчизняних авторів, матеріали науково-практичних конференцій, ресурси мережі Інтернет, фінансова звітність ДП «Летичівське лісове господарство».

Практична значущість дослідження. Запропоновані заходи щодо удосконалення організації управління використанням основних засобів сприятимуть підвищенню ефективності використання основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство», та зменшенню кількості фізично і морально застарілого обладнання і швидкому залученню у виробництво нового, більш сучасного.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень апробовані на III Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій» (24-25 січня 2020 р., м. Київ) та на Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, обліку, фінансів та права в Україні та світі» (23 січня 2020 року, м. Полтава).

Структура роботи. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається зі вступу, 3 розділів, 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 75 джерел та 20 додатків. Загальний обсяг роботи 54 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Наукові підходи щодо сутності управління використанням основних засобів

На сучасному етапі економічного розвитку для України є вкрай важливим застосування інновацій для формування конкурентних переваг у виробництві промислових товарів та виходу на європейські ринки збуту. На жаль, активного запровадження нововведень на вітчизняних промислових підприємствах не відбувається, що пов'язано як з браком фінансових можливостей для оновлення матеріально-технічної бази, так і з небажанням власників підприємств переходити від уже звичного екстенсивного до інтенсивного типу господарювання.

Як зазначають автори монографії [52], у структурі технологічного обладнання, яке використовують вітчизняні підприємства, близько 50% становить обладнання, що вже функціонує 20 і більше років. На підприємствах оновлення основних засобів не проводили понад 15 років, а технології виробництва використовуються ті самі, що й у другій половині ХХ ст. [52, с. 43]. Технологічне відставання України від промислово розвинутих країн світу стає дедалі більшим, що знижує рівень конкурентоспроможності вітчизняної економіки на міжнародній арені.

Аналіз наукової літератури свідчить, що до визначення сутності основних засобів не існує єдиного підходу. Деякі науковці намагаються розмежувати поняття «основні фонди», «основні засоби» та «основний капітал», інші, навпаки, вживають ці категорії у своїх працях як синоніми. Слід зазначити, що в нормативно-правових актах зустрічається переважно термін «основні засоби». Поняття «основні фонди» використовували в податковому обліку до 2011 р., тобто до запровадження Податкового кодексу. У базових нормативно-правових

актах, що регулюють операції, які пов'язані з основними засобами, сутність цієї економічної категорії розкрито в Додатку А.

У жодному з наведених нормативно-правових актів термін «основні фонди» не використовується. Спільною рисою визначень є те, що ці засоби мають матеріальну форму й мають використовуватись понад один рік. У науковій літературі є велика кількість визначень понять «основні засоби» (Додаток Б) та «основні фонди» (Додаток В).

На основі проведеного аналізу наукової літератури можна зробити висновок, що більшість авторів під основними засобами розуміють як частину капіталу та матеріальні активи підприємства, а «основні фонди» – як матеріальні цінності, засоби праці. Деякі автори ототожнюють поняття «основні засоби» та «основні фонди», зазначаючи, що вони є засобами праці які використовуються у виробництві протягом тривалого часу. Інші науковці вважають, що основні засоби – це матеріальні активи, які застосовуються лише у виробничому процесі, але основні засоби використовуються підприємством у всій його господарській діяльності.

Характерними рисами основних засобів є [61, с. 114]:

- наявність матеріальної форми.;
- тривалий термін використання (більше 1 року);
- здатність приносити економічні вигоди від їх використання;
- перенесення вартості на вартість виготовленої продукції (наданих послуг) шляхом нарахування амортизації;
- властивість зношуватись.

За своїм складом, цільовим призначенням та функціями, які виконуються в процесі праці, основні засоби відповідно до класифікації, викладеної у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [50] та Податковому кодексі України [48] поділяються на наступні групи:

- земельні ділянки;

- капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;
- будівлі, споруди, передавальні пристрої;
- машини та обладнання;
- транспортні засоби;
- інструменти, прилади, інвентар (меблі);
- тварини;
- багаторічні насадження;
- інші основні засоби [58, с. 82].

У свій час К. Маркс [40, с. 191] поділяв засоби праці на три групи, кожна з яких може бути поділена на окремі види залежно від конкретного цільового призначення, характеру участі у виробничому процесі, терміну служби тощо. До першої групи належить активна частина основних засобів, яка найбільше визначає виробничу потужність підприємств, їх технічний рівень (робочі та енергетичні машини, інструменти, прилади а також передавальні пристрої). Ця група швидко реагує на зміну об'єму і характеру виробництва, піддається як інтенсивному, так і екстенсивному зносу. До другої групи належать апарати, транспортні засоби і різноманітний виробничо-господарський інвентар. Третя група включає виробничі будівлі та всі види споруд нерухомого характеру.

За ступенем пов'язаності з виробничим процесом основні засоби підрозділяються на виробничі і невиробничі. Невиробничі основні засоби не є засобами праці. Виробничі основні засоби діють у сфері матеріального виробництва [268, с. 8].

За станом використання у виробничо-господарській діяльності основні засоби поділяються на такі, які знаходяться в запасі, експлуатації, консервації, оренді [58, с. 82].

За належністю до підприємства основні засоби поділяються на власні та орендовані, а за джерелами фінансування – на основні засоби, що занесені до статутного фонду, придбані підприємством і безоплатно отримані [72].

Основні засоби можуть належати до активної або пасивної частини [26, с. 18]. До активної частини належать основні засоби, які безпосередньо діють на предмети праці або забезпечують регулювання засобів праці (наприклад, устаткування, інструменти, пристрої та прилади для вимірювання тощо). Основні елементи активної частини визначають величину виробничої потужності підприємства, технічний рівень виробництва та продуктивності праці.

До пасивної частини можна віднести основні засоби, які створюють умови для виробництва, але безпосередньо не є «виробниками» продукції. Це приміщення і споруди, передавальні пристрої, а також інвентар та інше. Проте одностайної думки науковців щодо розподілу основних засобів на активну та пасивну частину немає. [58, с. 82].

Основні засоби, як уже зазначалося, характеризуються тим, що функціонують протягом тривалого часу і багатьох виробничих циклів. Проте з роками в зв'язку з багаторазовою участю в процесі виготовлення продукції засоби праці значно змінюються, ці зміни знижують продуктивність машини, погіршують якість її роботи та в кінцевому результаті роблять її зовсім непридатною [61, с. 151].

Основні засоби повністю втрачають свою вартість, коли стають непридатними для функціонування як засоби праці [61, с. 151]. Ця поступова втрата основними засобами своєї вартості одночасно з втратою споживчої вартості називається зносом. Слід зазначити, що поняття зносу не обмежується втратою вартості. Воно одночасно передбачає перенесення втраченої вартості на кінцевий продукт. Тому під зносом основних засобів слід розуміти поступову втрату ними своєї вартості з відповідним перенесенням її на продукт [26, с. 53].

Подальшого вивчення потребує дослідження поняття «управління» та уточнення дефініції «управління основними засобами».

В економічній літературі процес управління розглядається як послідовність дій, які логічно пов'язані, щоб забезпечити досягнення

поставлених цілей шляхом перетворення ресурсів на «вході» системи в продукцію чи послуги на «виході». Під процесом управління слід розуміти також серію взаємопов'язаних дій, які втілюють функції менеджменту. В цих визначеннях наголошено на безперервному і цілеспрямованому характері процесу управління, який здійснюється апаратом менеджменту організації, а також його зв'язок з функціями, цілями та ресурсами, необхідними для їхньої реалізації. Управління, за словами Ф. Друкера [77, с. 159–160], це «особливий вид діяльності, який перетворює неорганізований натовп в ефективну цілеспрямовану і продуктивну групу».

За визначенням А. Файоля управляти – значить вести підприємство до мети, намагаючись найкращим чином використати його ресурси [69]. Науковець також розробив чотирнадцять принципів управління.

Одностайної думки серед науковців щодо визначення поняття «управління основними засобами» немає (Додаток Г).

У визначенні Шедловського Р. В. не зазначено, з якою метою має формуватися політика, Колесов О. розглядає під управлінням лише збільшення виробничої потужності без закупівель нового устаткування, Наконечний Б. В. особливу увагу приділяє моральному зносу, Кунц Г. та О'Доннел С. зосередили увагу на мінімізації витрат на утримання та обслуговування основних засобів, а Фальцман В. К. і Крилатих Е. М. розглядають лише обсяг і структуру з метою вибору оптимального варіанту оновлення.

Таким чином, управління основними засобами – це процес формування та реалізації політики забезпечення їх раціональної структури та стану, підвищення економічної ефективності використання відповідно до можливостей підприємства, динаміки змін у ринковому середовищі для досягнення стратегічних цілей діяльності [62, с. 90–91].

В економічній літературі поняттю «управління використанням основними засобами» не приділено значної уваги, тому під управлінням використанням основних засобів будемо розуміти процес це планування, організації та контролю за використанням основних засобів з метою забезпечення

максимально ефективного результату, який отримує підприємство у звітному періоді, що співвідноситься з витраченими ресурсами.

Зміни в організаційній структурі підприємства, реалізації функцій, нормативно-правового забезпечення призводять до змін процесу управління основними засобами, тобто впливають на його ефективність. Результатом ефективного управління основними засобами є зміни в структурі основних виробничих засобів, що дозволяють впливати на їх стан та ефективність використання.

Структурні зміни на рівні підприємства призводять до зміни організаційної та виробничої структури з метою задоволення попиту споживачів на продукцію. Вони є важливим фактором впливу на ефективність управління основними засобами, оскільки адаптують підприємство до зміни умов функціонування.

Таким чином, доцільно уточнити поняття ефекту та ефективності, а також зміст поняття ефективність управління основними засобами.

Поняття «ефект» в широкому значенні означає результат якого-небудь процесу, користь [81]. Ефект може мати будь-яка взаємодія в процесі досягнення певного результату. В цьому широкому понятті ефект можна розглядати як абсолютний засіб, що характеризує результат будь-якої взаємодії або процесу.

Під економічним ефектом розуміють результат виробництва, предметну споживчу вартість, національний дохід, валовий дохід, валову продукцію, зростання прибутку, зниження витрат тощо. Але сам по собі він не дає уявлення про результати виробництва, оскільки не показує, з використанням яких ресурсів досягнутий [57, с. 217].

Поняття «ефективність» – це властивість або характеристика певних сутностей та / або явищ, що виражається в сумірності результатів (наприклад, діяльності) з витратами (наприклад, на здійснення діяльності) [81]. Ефективність – це відносна величина, результативність, викликана витратами ресурсів, відношенням отриманого ефекту до витрат на його досягнення. З

цього впливає, що вона показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва та живої праці, віддачу сукупних вкладень і виступає економічною та виробничою категорією, включаючи в себе три складові – ефективність як економічна категорія, критерій ефективності та показники її кількісної оцінки [57, с. 217].

На нашу думку, ефективність використання основних засобів залежить від таких факторів:

- питомої ваги активної частини в загальній вартості основних засобів підприємства, оскільки саме активна частина бере безпосередню участь у виготовленні продукції;

- початкових якісних характеристик обладнання, які визначають доцільність встановлення тих чи інших видів машин та обладнання (надійність, довговічність, ступінь автоматизації, складність ремонту, конструкційна досконалість тощо);

- рівня використання основних засобів на підприємстві (на скільки повно завантажено обладнання) [59, с. 76–77].

Отже, основні засоби це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Управління основними засобами – це процес формування та реалізації політики забезпечення їх раціональної структури та стану, підвищення економічної ефективності використання відповідно до можливостей підприємства, динаміки змін у ринковому середовищі для досягнення стратегічних цілей діяльності.

1.2. Методи оцінки ефективності управління використанням основних засобів

Ефективність є головним показником успішності будь-якої діяльності. У науковій літературі багато уваги приділено саме оцінюванню ефективності використання основних засобів. Ефективність відображає відношення результатів (обсягу виробленої або реалізованої продукції) до витрат (матеріальних та нематеріальних). Складною й невирішеною економічною проблемою лишається виокремлення результатів живої праці із загального виробленого продукту. Зрозуміло, що на промислових підприємствах у структурі собівартості продукції переважають матеріальні витрати над витратами на оплату праці. При цьому не можна стверджувати, що результати сукупної праці пропорційні витратам. У собівартості витрати на оплату праці є незначним, проте без працівників виробничий процес був би неможливим.

Перш за все, необхідно визначити сутність поняття «ефективність використання основних виробничих засобів». Науковці приділяють цьому досить мало уваги у своїх дослідженнях. Більшість праць присвячені саме методам і підходам до оцінювання ефективності основних фондів, показникам, які при цьому застосовуються. Існуючі дефініції поняття «ефективність використання основних засобів» наведено в Додатку Д.

На основі проведеного аналізу наукової літератури можна зробити висновок, що більшість авторів характеризує ефективність використання основних засобів саме як співвідношення результатів та витрат. З-поміж наведених визначень вирізняється дефініція О. Бабич, на думку якого, ефективність виражається в прискоренні оборотності основних засобів.

Модель управління ефективністю використання основних засобів представлено в Додатку Е.

Першим етапом дослідження управління ефективністю використання основних засобів на підприємстві є оцінювання стану основних засобів. Із цією метою наступним етапом стане вибір системи показників аналізу ефективності

використання основних засобів і проведення аналізу ефективності використання основних засобів; після отримання результатів аналізу потрібно створити відповідну стратегію щодо ефективного управління основними засобами підприємства, усунення негараздів чи поліпшення ефективності використання основних засобів; контроль виконання відповідної стратегії та корегування її, якщо це потрібно за результатами здійсненого оцінювання.

Важливого значення в економічному аналізі ефективності основних засобів виробництва набуває правильний вибір та розрахунок показників, що характеризують рівень економічного ефекту від використання основних засобів у виробничих процесах господарської діяльності підприємств, специфіка виробництва у просторових і часових (сезонних) межах, врахування особливостей галузі та особливостей основного засобу виробництва умови і характер експлуатації окремих видів основних засобів з різнорідними їх функціями у процесах виробництва [21].

При аналізі обсягу, структури та динаміки основних засобів необхідно враховувати, що різні види основних засобів беруть різну участь у процесі господарської діяльності підприємства. Виробнича потужність визначається лише величиною промислово-виробничих основних засобів. Невиробничі основні засоби у виробництві безпосередньої участі не беруть, вони лише обслуговують культурно-побутові потреби колективу.

Для забезпечення відтворення основних виробничих засобів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання, що є важливим фактором підвищення ефективної діяльності підприємства.

Показники стану й ефективності використання основних засобів можна об'єднати в три групи, які характеризують (Додаток Ж):

- 1) забезпечення підприємства основними засобами;
- 2) стан основних засобів;
- 3) ефективність використання основних засобів.

Формули розрахунку показників забезпечення стану й ефективності використання основних засобів та їхню характеристику наведено в Додатку З

Одним із якісних показників використання основних фондів є коефіцієнт амортизаційної віддачі, який розраховується за формулою (1.1) [23]:

$$K_{ав} = \frac{ОП_д}{\Sigma A} \quad (1.1)$$

де $ОП_д$ —обсяг продукції в діючих цінах;

ΣA – сума амортизації.

Показники оцінки ефективності використання основних засобів поділяють на три групи:

- узагальнюючі;
- часткові;
- техніко-експлуатаційні

До узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів відносять фондівіддачу і рентабельність основних засобів, які дозволяють оцінити дві сторони економічної ефективності їх використання — кількісну і якісну. Однак кожен з них може підвищуватися або знижуватися на підприємстві за один і той же проміжок часу. Тому в процесі порівняльної оцінки ефективності використання основних засобів двох і більше підприємств або періодів виникають труднощі, адже окремі підприємства при достатньо високих показниках фондівіддачі мають низькі показники рентабельності і навпаки. Усунути цей недолік дає можливість розрахунок інтегральних показників.

Перший комплексний (інтегральний) показник ефективності використання основних засобів ($\Phi E'$) відображає умовний середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожен гривню витрат, які вкладені в основні засоби. Його визначають шляхом витягнення кореня квадратного з добутку показників фондівіддачі (ΦB) і рентабельності (ΦP) за формулою [20]:

$$\Phi E' = \sqrt{\Phi B \times \Phi P} \quad (1.2)$$

Для розрахунку другого інтегрального показника ефективності використання основних засобів ($\Phi E''$) використовують формулу [20]:

$$\Phi E'' = \sqrt{\Phi B \times \Phi P \times \Phi T} \quad (1.3)$$

де $\Phi E''$ – інтегральний показник ефективності використання основних засобів;
 ΦT – рівень ефективності використання основних засобів для здійснення трудової діяльності, який розраховується як відношення продуктивності праці до середньорічної вартості основних засобів.

Часткові показники характеризують економічну ефективність використання окремих груп і елементів основних засобів. До них належать:

- виручка від реалізації продукції на 1 грн. активної частини основних засобів;
- рентабельність на 1 грн. активної частини основних засобів;
- інтегральний показник ефективності використання активної частини основних засобів.

Індекс інтегрального показника характеризує збільшення або зменшення інтегральної ефективності використання активної частини основних засобів за звітний рік у порівнянні з попереднім (базовим) періодом. Зіставлення індексів фондівдачі, рентабельності і інтегральної ефективності використання основних засобів, розрахованих до вартості активної частини основних засобів, з індексом узагальнюючих показників дозволить виявити резерви росту фондівдачі і рентабельності за рахунок кращого використання їх активної частини.

Показники ефективності використання основних засобів досить суттєво впливають на показники фінансово-господарської діяльності підприємства, зокрема, виручку від реалізації продукції, робіт, послуг та фінансовий результат діяльності [26].

Отже, з метою оцінювання стану та ефективності використання основних засобів використовуються показники, які характеризують обсяг засобів, темпи їх зростання за відповідні періоди, причини зміни їх обсягів і структури, шляхи її поліпшення. Тому в наступному розділі ми будемо використовувати дані показники для аналізу ефективності використання основних засобів.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДП ЛЕТИЧІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства та стану управління основними засобами

ДП «Летичівське лісове господарство» створене на підставі наказу Міністерства лісового господарства України від 31.10.1991 року № 133 «Про організаційну структуру управління лісовим господарством України», засноване на державній власності, належить до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України та входить до сфери управління Хмельницького обласного управління лісового та мисливського господарства.

ДП «Летичівське лісове господарство» розташоване у східній частині Хмельницької області на території двох адміністративних районів: Летичівського та Деражнянського.

Підприємство створене для ведення лісового господарства, охорони, захисту раціонального використання та відтворення лісів, ведення мисливського господарства, охорони, відтворення та раціонального використання державного мисливського фонду на території мисливських угідь.

Основною продукцією ДП «Летичівське лісове господарство» є лісопродукція в круглому вигляді та переробка пиломатеріалів (дошки, бруски, планки, тощо).

Згідно статуту основними напрямками діяльності ДП «Летичівське лісове господарство» є:

- проведення заходів з відновлення лісів, підвищення продуктивності та поліпшення якісного складу, збереження біологічного та іншого природного різноманіття в лісах;
- облік і використання лісових ресурсів;
- відведення і таксація лісосік;

- ведення рибного господарства.
- ведення мисливського господарства та контроль за дотриманням правил полювання;
- облік лісового фонду і реєстрація всіх змін у його складі;
- види діяльності, що потребують отримання додаткових дозвільних документів (ліцензій, патентів), що можуть здійснюватися тільки після їх отримання;
- інші види діяльності, що впливають з мети та предмету діяльності і не заборонені чинним законодавством України.

Летичівський лісгосп створено у 1930 році на базі лісових масивів, розміщених на території теперішніх Летичівського та Деражнянського районів. Структурними підрозділами ДП «Летичівське лісове господарство» є:

- Бохнянське лісництво розташоване в східній частині Летичівського адміністративного району. Площа лісництва становить 3911 га.
- Головчинецьке лісництво розташоване в західній частині Летичівського адміністративного району, в басейні річки Південний Буг. Площа лісництва становить 5131 га.
- Козачанське лісництво розташоване на території Летичівського району. Площа лісництва становить 3027 га.
- Вовковинецьке лісництво розташоване на території двох адміністративних районів – Летичівського та Деражнянського. Площа лісництва становить 3036 га.
- Летичівський лісопункт.
- Летичівська ДПД.
- Летичівська РММ.
- Деражнянський лісокомплекс.

До складу ДП «Летичівське лісове господарство» входять два цехи переробки деревини, які випускають, зокрема, паркет, пиломатеріали, товари народного споживання. Площа лісових земель підприємства складає понад 15 тисяч гектарів.

В ДП «Летичівське лісове господарство» структура загальної площі лісових фонду за категоріями насаджень становить 92,8 % лісові ділянки та 2,8 % нелісові ділянки. В той же час, лісові ділянки на 94,3 % вкриті лісовою рослинністю, а на решті території знаходяться лісові розсадники і плантації (0,3%), зруби (1,7%), незімкнуті лісові культури (3,1%) та лісові шляхи, просіки (1,6%). Щодо нелісових ділянок, то вони складаються з 15,8% рілля, 34,1 % сіножатті, 17,2% пасовища, 7,4% садиби, 17,2 % болота, 8,2% траса та інші нелісові землі.

Створення та відновлення лісових насаджень – одна з головних сфер діяльності лісогосподарського підприємства. Виконання цього завдання вимагає вкладення значних коштів, не дає швидких прибутків, однак саме це формує все лісове середовище й визначає якість лісу. Тому обсяги та якість лісовирощування є головним показниками лісогосподарського виробництва. Щороку тут створюються десятки гектарів лісових культур, а останніми роками – сотні. Особлива увага приділяється збільшенню лісових насаджень на землях, непридатних для сільськогосподарського використання.

У лісгоспі проводяться рубки головного користування об'ємом майже 22 тисячі кубометрів, а рубки, пов'язані з веденням лісового господарства складають близько трьох десятків тисяч. Вони і є головним джерелом надходжень коштів.

Підприємство має широке коло споживачів як в Україні, так і за кордоном, зокрема, в Польщі, Німеччині, Іспанії, Австрії, Болгарії, Туреччині.

Далі проведемо аналіз основних техніко-економічних показників роботи ДП «Летичівське лісове господарство» за 2014 – 2018 рр. (Додаток И).

Відповідно до даних чистий дохід від реалізації зріс за аналізований період майже у 3,5 рази. Так, у 2014 р. він становив 25068 тис. грн., у 2015 році - 45194 тис. грн., у 2016 році відбулось суттєве підвищення до 53417 тис грн., у 2017 році цей показник збільшився до 63900 тис. грн., а у 2018 р. – 87425 тис. грн.

Середньорічна вартість основних засобів у 2014 – 20178 роках мала тенденцію до збільшення: у 2014 році вона становила 3579,5 тис. грн., у 2015 році вона складала 4452,0 тис. грн., у 2016 році – 5190,0 тис. грн., а у 2017 році – 6525,5 тис. грн., а у 2018 році - 9253,0 5 тис. грн.

Значне збільшення вартості основних засобів підприємства, яке супроводжувалось аналогічним стрімким збільшенням обсягів реалізації зумовило відповідне зростання показника фондівіддачі: із 7,0 у 2014 році до 9,45 у 2018 році.

Щодо структури продукції та надання послуг ДП «Летичівське лісове господарство», то варто відмітити, що найбільшу частку у структурі реалізованих робіт, за які ДП «Летичівське лісове господарство» отримує прибуток складає лісозаготівля – 96-98 %. Тобто, це реалізація лісо продукції в круглому вигляді. Наступними за обсягом є переробна промисловість – 2 – 3 %. Тобто, це переробка деревини, пиломатеріалів, а саме дошки, бруски, планки, тощо. Лісництво та інша діяльність у лісовому господарстві, вирощування інших багаторічних культур та змішане сільське господарство становлять найменшу частку і навіть не вартують більше 0,1 %.

По суті, протягом проаналізованого періоду суттєвих зрушень в бік одних чи інших послуг не спостерігалось, тому можемо зробити висновок, що структура продукції досить таки стабільна і функціонує на належному рівні.

Таким чином, діяльність ДП «Летичівське лісове господарство» протягом 2014-2018 років є ефективною про що свідчить більшість проаналізованих показників.

Оцінку основних засобів на ДП «Летичівське лісове господарство» розпочнемо з аналізу наявності і руху основних фондів за їх первісною вартістю (Додаток К).

Так, основну частку в структурі основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство» складає група транспортних засобів, вартість яких протягом аналізованого періоду коливалася і становила близько 29– 33%.

Будівлі, споруди, передавальні пристрої складають інші основні засоби, машини та обладнання також складають значну частку основних фондів підприємства, оскільки є дорого вартісними, а їх кількість має бути достатньою – близько 19 – 23 %.

Малоцінні необоротні матеріальні активи складають близько 8 -10%. Інструменти, прилади, інвентар (меблі), тварини та багаторічні насадження складають найменшу частку і навіть не вартують більше 0,5%.

Варто також відмітити, що щороку підприємством у наявний склад основних засобів вводились і виводились малоцінні необоротні матеріальні активи, інші основні засоби, транспортні засоби, машини та обладнання, будівлі, споруди, передавальні пристрої.

Так, протягом 2014 року було введено основних засобів на суму 1016 тис. грн., а виведено 180 тис. грн., протягом 2015 року – 516 тис. грн. і 23 тис. грн. відповідно. За 2016 рік підприємство ввело 809 тис. грн. і 545 тис. грн. вивело, а у 2017 році – 1293 тис. грн. і 7 тис. грн. відповідно.

На кінець 2018 року в розпорядженні підприємства є основних засобів на суму 18752 тис. грн., з них:

- Будівлі, споруди, передавальні пристрої - 4435 тис. грн.
- Машини та обладнання – 4896 тис. грн.
- Транспортні засоби – 5379 тис. грн.
- Інструменти, прилади, інвентар – 33 тис. грн.
- Тварини – 43 тис. грн.
- Багаторічні насадження – 11 тис. грн.
- Інші основні засоби – 2806 тис. грн.
- Малоцінні необоротні матеріальні активи – 1149 тис. грн.

Далі проаналізуємо динаміку показників руху та стану основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство» (Додаток Л).

Вартість основних засобів на початок періоду становила 9083 тис. грн. і зростала протягом кожного року (на 61,66%) та в 2018 році становила 14684

тис. грн. Динаміка вартості основних засобів на кінець періоду також зростала. Так, у 2018 році основні засоби мали найбільшу вартість за увесь проаналізований період і становили – 18752 тис. грн.

При цьому вартість введених основних засобів також збільшилась із 1016 тис. грн. у 2014 році до 2925 тис. грн. у 2018 році. Вартість виведених основних засобів також зазнала суттєвих змін, так в 2014 році вартість становила 180 тис. грн., в 2016 році – 545 тис. грн., а в 2018 році - 141 тис. грн. Це спричинило зростання суми нарахованого зносу. Так у 2014 році вона становила 6316 тис. грн., у 2016 році збільшилась до 6742 тис. грн., а у 2018 році - 7784 тис. грн.

Коефіцієнт зносу основних засобів у 2014 році він становив 0,61, у 2015 році - 0,58, а в 2016 році спостерігалось незначне спадання і він становив 0,55, а в 2017 році він зменшився і становив – 0,49 та на кінець 2018 року – 0,42. Значення коефіцієнту зносу основних засобів свідчить про те, що у 2018 році 42 % вартості основних засобів фактично перенесена на вартість виготовленої продукції.

Незначне коливання коефіцієнту зносу пов'язане із щорічним оновленням основних засобів, що призводить до збільшення суми первісної вартості. Відповідно до зміни коефіцієнту зносу змінюється коефіцієнт придатності, що характеризує яка ще вартість основних засобів не відшкодована за рахунок перенесення на собівартість продукції. Відповідно, коефіцієнт придатності основних засобів коливалася із -0,39 у 2014 році до 0,59 у 2018 році.

Зазначені вище тенденції щодо зміни вартості основних засобів знаходять своє відображення у коефіцієнтах оновлення, вибуття та приросту. Коефіцієнт оновлення основних засобів є досить низьким, що свідчить про низьку інтенсивність введення нових основних засобів у структуру. Щодо коефіцієнту вибуття основних засобів то він є також досить низьким, що свідчить про низьку інтенсивність виведення основних засобів, так в 2014 році він становив – 0,02, у 2016 році – 0,0474, а у 2018 році 0,01.

При тому, суттєвого приросту основних засобів не спостерігалось, більше того, цей показник зріс із 0,08 у 2014 до 0,15 у 2018 році. Це свідчить про ефективний розподіл введення та виведення основних засобів.

Розглянемо систему управління основними засобами в яку входить:

1. головний інженер, що:
  - організовує роботу з обліку наявності та руху устаткування, складання і оформлення технічної і звітної документації;
  - організовує проведення інвентаризації виробничих основних засобів, визначає застаріле обладнання, об'єкти, які потребують капітального ремонту, та встановлює черговість проведення ремонтних робіт;
  - бере участь в експериментальних, налагоджувальних та інших роботах з упровадження та освоєння нової техніки, у випробуваннях устаткування, у прийманні нового та відремонтованого устаткування, реконструйованих будівель і споруд;
  - вивчає умови роботи устаткування, окремих вузлів та деталей, розробляє і здійснює заходи щодо запобігання неплановим зупинкам устаткування, подовження строків служби вузлів та деталей, міжремонтних періодів, поліпшення зберігання устаткування, підвищення надійності його в експлуатації, організовує на підприємстві спеціалізований ремонт, централізоване виготовлення запасних частин, вузлів та змінного устаткування;
  - удосконалення організації і проведення технічного обслуговування і ремонту автотранспортних засобів.
2. головний економіст бере участь у формуванні та використанні засобів підприємства, проводить аналіз їх структури та руху.
3. головний бухгалтер, що:
  - відображає на рахунках бухгалтерського обліку операції, пов'язані з рухом основних засобів;

- роботи з формування, ведення і зберігання бази даних бухгалтерської інформації, вносить зміни в довідкову і нормативну інформацію, використовувану при обробці даних;

- здійснює операції, пов'язані з рухом товарно-матеріальних цінностей, нарахування зносу основних засобів, проведення індексації основних засобів.

- здійснює накопичення та узагальнення інформації у потрібному розрізі (деталізації) про: наявність та рух основних засобів;

- проводить інвентаризацію основних засобів;

- належать організації основних засобів, оприбуткування основних засобів, розрахунку фактичної собівартості основних засобів і т.п.

В свою чергу головний бухгалтер, економіст та інженер звітують про виконану роботу директору.

Таким чином, проведена оцінка основних засобів на ДП «Летичівське лісове господарство» за 2014-2018 рр. показала значну забезпеченість підприємства основними засобами та динаміку їх використання.

2.2. Оцінка ефективності управління використанням основних засобів

Основні засоби є одним з найважливіших чинників будь-якого виробництва. Їх стан та ефективність використання прямо впливають на кінцеві результати господарської діяльності. Саме тому необхідним є проведення їх аналізу з метою виявлення резервів подальшого зростання виробництва на ДП «Летичівське лісове господарство».

З метою оцінки рівня ефективності управління основними засобами необхідно здійснити аналіз основних засобів за такою схемою:

1. оцінювання структури основних засобів:

– За групами: інвестиційна нерухомість, будинки, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інші основні засоби

– За участю у виробничому процесі: активна частина, пасивна частина

2. Оцінювання стану, що включає в себе аналіз таких показників як: коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту.

3. Оцінювання показників ефективності використання основними засобами:

- Коефіцієнт реальної вартості;
- Фондовіддача, фондомісткість фондоозброєність;
- Машиновіддача та машиномісткість;
- Рівень використання основних засобів;
- Фондовіддача активної частини основних засобів;
- Питома вага активної частини основних засобів у загальній їх вартості;

- Перший інтегральний показник ефективності використання основних засобів;

- Другий інтегральний показник ефективності використання основними засобами;

- Рентабельність;
- Коефіцієнт амортизаційної віддачі;

4. Оцінювання впливу факторів на показники ефективності використання основними засобами, тобто вплив факторів на фондовіддачу, обсяг продукції тощо;

5. Оцінювання ефективності управління використанням основними засобами.

Підвищення ефективності виробництва значною мірою залежить від рівня технічного оснащення та якості засобів праці.

Аналіз обсягу та динаміки основних виробничих засобів показує загальну вартість основних виробничих засобів підприємства та їх зміну і може характеризувати розмір підприємства.

Структура основних засобів показує співвідношення різних груп. Доцільно збільшувати частку машин та обладнання, що безпосередньо здійснюють виробництво продукції, проте на практиці довести цю групу до 100 % неможливо через те, що необхідні виробничі приміщення для розміщення засобів виробництва, транспортні засоби для транспортування тощо.

Аналіз структури основних засобів за участю у виробничому процесі показує, яка частка припадає на активну частину основних виробничих засобів, що здійснюють безпосередньо виробництво продукції, а яка на пасивну, яка хоч і не виробляє продукцію, але забезпечує умови для функціонування активної частини основних виробничих засобів. З метою підвищення рівня ефективності управління основними виробничими засобами потрібно збільшувати активну частину основних засобів.

Проведемо аналіз динаміки показників ефективності використання основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство» у 2014-2018 рр. (табл.2.1).

Так, у 2014 – 2018 роках на ДП «Летичівське лісове господарство» зростає середньорічна вартість основних засобів із 3579,5 тис. грн. у 2014 році до 9253 тис. грн. у 2018 році.

Питома вага виробничого обладнання у структурі основних фондів підприємства складає 15,82 %, що на 31,5 % менше, ніж на початок проаналізованого періоду у 2014 році.

Фондовіддача показує загальну віддачу від кожної гривні, вкладеної в основний засіб, а її зростання дозволяє знижувати обсяги нагромадження, тобто збільшувати частку фонду споживання.

Таблиця 2.1. Аналіз показників ефективності використання основних засобів за 2014 -2018 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Темп росту 2018 р. до 2014 р., %
1	2	3	4	5	6	7
1. Середньорічна вартість основних засобів (за залишковою вартістю), тис. грн.	3579,5	4452	5190	6525,5	9253	258,50
2. Середньорічна вартість виробничого обладнання, тис.грн.	826,5	1045	1135,5	1191,5	1463,5	177,07
3. Питома вага активної частини основних фондів, %	23,09	23,47	21,88	18,26	15,82	68,50
4. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	210	211	213	198	220	104,76
5. Валовий прибуток, тис. грн.	8220	16098	17468	17926	24336	296,06
6. Фондовіддача, грн.	7	10,15	10,29	9,79	9,45	135,00
7. Машиновіддача, грн.	30,33	43,25	47,04	53,63	59,74	196,95
8. Фондомісткість, грн.	0,14	0,10	0,10	0,10	0,11	74,12
9. Фондоозброєність, грн.	17,05	21,10	24,37	32,96	42,06	246,75
10. Технічна озброєність, грн.	3,94	4,95	5,33	6,02	6,65	169,02
11. Рентабельність/збитковість основних засобів, %	2,30	3,62	3,37	2,75	2,63	114,53
12. Фондовіддача активної частини основних засобів, грн..	30,33	43,25	47,02	53,63	59,74	196,67
13. Коефіцієнт амортизаційної віддачі	57,36	119,56	89,33	138,61	128,76	224,48

Примітка. Складено автором.

Фондовіддача з кожним роком збільшується, так у 2014 році складала 7 грн., у 2016 році – 10,29 грн., а у 2018 – 9,45 грн., отже цей показник, як і інші, зазнає певних коливань, проте із позитивною тенденцією.

Фондомісткість – це показник, обернений до фондовіддачі, який характеризує вартість основних засобів, що припадає на кожну грошову одиницю реалізованої продукції. У звичайних умовах господарювання фондовіддача повинна мати тенденцію до росту, а фондомісткість – до зменшення.

Показник фондомісткості, який у 2014 році становив 0,14 грн., у 2016 році – 0,1 грн., а у 2018 році – 0,11 грн. має спадаючу тенденцію, що є позитивним для підприємства.

Рентабельність основних засобів характеризує відношення операційного прибутку до середньорічної вартості основних засобів підприємства. Підвищення рівня рентабельності можливе за умови мобілізації внутрішніх резервів виробництва, поетапного проведення усіх видів робіт, спрямованих на покращення використання усіх видів ресурсів, збільшення прибутку.

Рівень рентабельності основних фондів за проаналізований період має зростаючу тенденцію і у 2014 році рівень рентабельності становить 2,3 %, у 2015 році –3,62 %, у 2017 році він знизився до 2,75 % і на кінець 2018 року становив 2,63%.

Фондовіддача активної частини основних засобів з кожним роком збільшується, так у 2014 році складала 30,33 грн., у 2016 році – 47,02 грн., а у 2018 році – 59,74 грн., отже цей показник, як і інші, зазнає певних коливань, проте із позитивною тенденцією.

Коефіцієнт амортизаційної віддачі має у 2014 році становить 57,36, а у 2015 році збільшився до 119,56, проте у 2016 році зменшився до 89,33 але почав збільшуватися і у 2018 році становив 128,76. Це свідчить про коливання рівня використання основних засобів, що є негативним явищем в діяльності підприємства.

Розрахунок узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів представлений в таблиці 2.2.

Значення інтегрального показника дозволяє зробити оцінку економічної ефективності використання основних засобів. З п'яти періодів відносно кращі показники використання основних засобів були у 2015 році, де перший інтегральний показник вищий і складає 0,0606 грн.

Зазначимо, що загалом на підприємстві показники віддачі основних засобів та їх використання за аналізований період коливаються, то збільшуються, то знижуються. Про це свідчить другий інтегральний показник величина якого збільшилася з 0,0023 до 0,0041 грн. у 2016 році, проте знизилася до 0,0033 грн. у 2018 році.

Таблиця 2.2. Розрахунок узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів за 2014 – 2018 рр.

Показник	2014 р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	Абсол. відхил. (+, -) 2018р. від 2014р.
1	3	4	5	6	7	9
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	25068	45194	53417	63900	87425	62357
2. Прибуток (збиток), грн.	418	2877	2637	1542	2106	1688
3. Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	3579,5	4452	5190	6525,5	9253	5673,5
4. Середньооблікова чисельність робітників, чол.	210	211	213	198	220	10
5. Фондовіддача, грн.	7,00	10,15	10,29	9,79	9,45	2,45
6. Рентабельність (збитковість) ОЗ, %	2,30	3,62	3,37	2,75	2,63	0,33
7. Продуктивність праці, грн.	119,37	214,19	250,78	322,73	397,39	278,02
8. Рівень ефективності використання ОЗ, %	0,0033	0,0048	0,0048	0,0049	0,0043	0,0010
9. Перший інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.	0,0401	0,0606	0,00589	0,0519	0,0499	0,0098
10. Другий інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.	0,0023	0,0042	0,0041	0,0118	0,0033	0,0010

Примітка. Складено автором

Індекс інтегрального показника характеризує збільшення інтегральної ефективності використання активної частини основних засобів за звітний рік у порівнянні з попереднім (базовим) періодом. Зіставлення індексів фондовіддачі, рентабельності і інтегральної ефективності використання основних засобів, розрахованих до вартості активної частини основних засобів, з індексом узагальнюючих показників дозволить виявити резерви росту фондовіддачі і рентабельності за рахунок кращого використання їх активної частини (табл.2.4).

Розрахунки свідчать, що використання активної частини основних засобів на ДП «Летичівське лісове господарство» за 2014 - 2018 р. р. погіршилися. На це вказує зниження інтегрального показника на 2,58 грн., так у 2015 році він становив 10,91 грн., а в 2017 році – 8,33, але у 2018 році він збільшився і

становив 9,27 грн. Слід відзначити, що інтегральний показник ефективності використання основних засобів за цей же період також знизився.

Таблиця 2.3. Розрахунок інтегрального показника оцінки використання активної частини основних засобів за 2014 – 2018 рр.

Показник	2014 р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	Абсол. відхил. (+, -) 2018р. від 2014р.
1	3	4	5	6	7	8
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	25068	45194	53417	63900	87425	62357
2. Прибуток (збиток), грн.	418	2877	2637	1542	2106	1688
3. Середньорічна вартість активної частини ОЗ, тис. грн.	826,5	1045	1135,5	1191,5	1463,5	637
4. Частка активної частини основних засобів у загальній їх вартості, %	23,09	23,47	21,88	18,26	15,82	-7,27
5. Фондовіддача активної частини ОЗ, грн.	30,33	43,25	47,02	53,63	59,74	29,41
6. Рентабельність активної частини ОЗ, %	50,57	275,31	232,23	129,42	143,9	93,33
7. Перший інтегральний показник ефективності використання активної частини ОЗ, грн..	3,92	10,91	10,45	8,33	9,27	5,35

Примітка. Складено автором

Таким чином, управління використанням основних засобів на підприємстві направлене на вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних фондів – це одне з основних завдань діяльності підприємства, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства.

Отже, проведений аналіз стану та ефективності використання основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство» показав, що становище аналізованого підприємства є досить хорошим, основні засоби використовуються ефективно, проте завжди є резерви, які можна активізувати, підвищивши ефективність управління основними засобами і в подальшому

управління основними засобами повинно мати на меті підтримку їх у робочому стані, запобігання виходу з ладу за рахунок технічного обслуговування та ремонтів, оновлення основних виробничих засобів і мінімізацію витрат на їх утримання.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДП «ЛЕТИЧІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

3.1. Шляхи удосконалення управління використанням основних засобів підприємства

Головною ознакою підвищення рівня ефективного використання основних засобів підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Аналіз проведений у попередньому розділі показав, що на ДП «Летичівське лісове господарство» зростає обсяг реалізованої продукції, що свідчить про ефективне використання основних засобів підприємства. Проте не потрібно зупинятись на досягнутому, і намагатись здійснювати ще більш ефективне управління використанням основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство» з максимальним залученням резервів підвищення ефективності використання основних засобів.

Зазначений підхід до комплексного аналізу основних засобів передбачає використання більшої кількості методів для аналізу. Він дозволяє врахувати галузеві особливості та визначити стратегічні цілі і дії, необхідні для реалізації обраної моделі управління ефективністю використання об'єктів основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство».

Механізм управління основними засобами є сукупністю взаємопов'язаних методів та засобів. Особливість у формуванні організаційної структури підсистеми полягає у конкретизації цілей, функцій і завдань по об'єктах управління, деталізації складу норм і нормативів споживання, системі планових і оцінюваних показників ефективності використання основних засобів. Комплексний, системний підхід передбачає всебічний аналіз і вивчення результатів заходів на стадії формування, використання, оновлення й вибуття основних засобів. Практичне застосування управлінського механізму забезпечить високу якість оперативно-виробничої діяльності, науковий рівень і

гнучкість планування, процес заготівлі високоякісної сировини, ритмічність виробництва та випуск конкурентоспроможної продукції. Розглянемо механізм управління використанням основними засобами ДП «Летичівське лісове господарство» в Додатку М.

Нами запропонований механізм управління основними засобами з врахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, забезпечення повноцінного процесу виробництва, оцінка стану дієвості управлінської системи та визначення напрямків її удосконалення .

Слід розглянути 4 етапи управління на яких основні засоби формуються, використовуються, оновлюються та вибувають. Першочерговим завданням при розробці схеми потрібно визначити цільові орієнтири та установки управління: узгодження роботи всіх цехів і ділянок, забезпечення ритмічності виробництва, пропорційність завантаження обладнання, скорочення тривалості виробничого циклу, формування якісної сировинної бази, зниження собівартості продукції, забезпечення поставок на якості, в установлені терміни, з ефективним використання виробничих ресурсів.

Варто відмітити також, що виділяють два основних напрями підвищення ефективності використання основних фондів, таких як: інтенсивні та екстенсивні [5].

До інтенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних фондів можна зарахувати такі засоби:

- 1) механізація та автоматизація виробництва;
- 2) технічне переозброєння та модернізація підприємства;
- 3) удосконалення технологічних процесів;
- 4) скорочення тривалості операційного циклу виробництва;
- 5) застосування прогресивних форм організації та управління виробництвом;
- 6) підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу.

Екстенсивні напрями підвищення використання основних фондів такі:

- 1) скорочення простоїв обладнання внаслідок своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами, напівфабрикатами тощо, підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання;
- 2) збільшення кількості машиннозмін роботи обладнання та зменшення кількості устаткування, що не працює;
- 3) введення додаткового обладнання.

На нашу думку, поряд з технічними і організаційними факторами важливу роль в підвищенні ефективності використання основних засобів на ДП «Летичівський лісгосп» повинні відігравати фактори матеріального стимулювання працівників підприємств. Мова йде про те, що менеджмент підприємства має розробляти і постійно удосконалювати механізми матеріального стимулювання працівників, діяльність яких сприяє виявленню та організації використання резервів підвищення ефективності основних засобів.

Також поліпшити використання основних фондів та виробничих потужностей на ДП «Летичівський лісгосп» можна завдяки: підвищенню використання виробничих потужностей і основних фондів у інтенсивності; підвищенню їх навантаження у екстенсивності; дотриманню пропорційності і змінності у роботі основних фондів (обладнання); активно виконаному процесу контролювання.

Значні резерви підвищення ефективності використання основних фондів для ДП «Летичівське лісове господарство» містяться у збільшенні тривалості роботи машин та механізмів. У цілому сукупність резервів покращення використання основних фондів підприємства може бути поділена на три великих групи:

1. Технічне вдосконалення засобів праці, яке передбачає: технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем; заміну застарілої техніки, модернізацію обладнання; ліквідацію вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях

підприємства; механізацію допоміжних та обслуговуючих виробництв; розвиток винахідництва та раціоналізаторства.

2. Збільшення тривалості роботи машин та обладнання за рахунок: ліквідації незадіяного обладнання; скорочення строків ремонту обладнання; зниження простоїв: цілозмінних та всередині змін.

3. Покращення організації та управління виробництвом, а саме: прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних фондів; впровадження наукової організації праці та виробництва; покращення забезпечення матеріально-технічними ресурсами; вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки [5].

Для покращення управління використанням основних засобів необхідно також здійснювати контроль формування, оновлення та вибуття основних засобів. При управлінні процесом формування основних засобів необхідно визначити джерела, тобто складові за допомогою яких вони надходять на підприємство, чи це придбання основних засобів, чи будівництво нових споруд, чи кредити в банках. При управлінні процесом оновлення основних засобів необхідно постійне підтримування належного технічного рівня устаткування, що дає змогу збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення питомої амортизації й витрат на обслуговування виробництва та його управління, підвищувати фондівіддачу і прибутковість. Крім того необхідно здійснювати контроль основними засобами на всіх стадіях виробництва продукції, зокрема, ресурсного забезпечення, виробництва та збут продукції.

Саме тому, для підвищення ефективності управління використанням основних засобів, ми пропонуємо одному з бухгалтерів надбавку у розмірі 35 % від мінімальної заробітної плати, який буде повністю здійснювати контроль за формуванням, використанням, оновленням та вибуттям основних засобів. А також продаж частини невиробничих основних засобів кошти, отримані від продажу, спрямувати на відновлення складу основних засобів.

Таким чином, враховуючи особливості діяльності ДП «Летичівське лісове господарство» та попередні розрахунки, з метою оптимізації структури балансу та власного капіталу, необхідно проводити оптимізацію основних засобів, спрямовуючи дії не тільки на придбання, а на необхідні ремонти матеріально-технічної бази. Потрібно своєчасно проводити запобіжні ремонти, здійснювати профілактичні заходи та міжремонтне обслуговування основних засобів. Це дозволить зменшити витрати на проведення аварійних і капітальних ремонтів у майбутньому.

Узагальнюючи проведені дослідження з удосконалення управління використанням основних засобів на підприємстві є можливість чітко сформулювати цілі та визначити дії необхідні для реалізації поставлених цілей (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.Комплекс заходів для покращення управління використанням основними засобами ДП «Летичівське лісове господарство»

Стратегічна ціль	Показники результативності	Цільові показники	Дії, спрямовані на досягнення поставлених цілей
1	2	3	4
Удосконалення методики аналізу основних засобів	Організація та підвищення інформативності обліку	Удосконалення наказу про облікову політику	<ul style="list-style-type: none"> – виявлення способів удосконалення діючої організації та методики обліку основних засобів, вплив на них зміни фіскальної політики; – удосконалення первинних документів; – розробка робочого плану рахунків
Удосконалення амортизаційної політики на підприємстві	Коефіцієнт зносу	Зменшення значень показника	<ul style="list-style-type: none"> – розроблення бухгалтерської моделі амортизації; – вибір методу нарахування амортизації
Формування заходів щодо підвищення ефективності використання основних засобів	Віддача основних засобів	Збільшення значень показника	<ul style="list-style-type: none"> – підвищення виробничої потужності основних засобів, що експлуатуються; – зменшення кількості зношеного устаткування, – виведення з експлуатації аварійного; – виявлення резервів для додаткового введення в експлуатацію

Продовження табл. 3.1

Забезпечення своєчасного оновлення основних засобів	Підвищення якості ремонтів основних засобів	Графік ремонтів і вибуття зношених основних засобів	<ul style="list-style-type: none"> – обґрунтування ремонтної політики підприємства; – збереження основних засобів у стані, придатному для подальшого використання; – скорочення строків ремонту обладнання.
---	---	---	--

Примітка: Складено автором.

Отже, щоб використання основних фондів було справді економічно вигідним та ефективним, необхідно стежити за його технічним станом; залучати фахівців при проведенні складних ремонтів; вивчати ринки виробництва; підвищувати рівень спеціалізації виробництва; усувати простой; модернізувати устаткування; поліпшувати склад, структуру й стан основних фондів підприємства; удосконалювати планування, управління й організацію праці та виробництва; знижувати фондомісткість; підвищувати фондовіддачу та продуктивність праці на підприємстві; підвищувати якість ремонтів; вивчати кон'юнктуру ринку збуту; стежити за змінами на валютному ринку, а також у разі потреби застосовувати орендоване устаткування з метою підвищення ефективності виробництва.

3.2. Економічне обґрунтування впровадження заходів щодо ефективності управління використанням основних засобів на підприємстві

Будь-який виробничий процес може здійснюватися лише за допомогою певних машин, обладнання, які розташовуються в певних приміщеннях. Матеріальною основою цього процесу виступають, насамперед, засоби праці, які характеризують технічний та економічний рівень розвитку суспільства й виступають необхідним елементом виробництва, обігу та надання послуг. На підприємствах сукупність застосовуваних засобів праці набуває економічної форми основних виробничих засобів.

Аналіз використання основних фондів, проведений у другому розділі, показав, що ДП «Летичівський лісгосп» ліквідне підприємство, забезпечене основними засобами, значна частина їх є придатною для експлуатації.

Важливий шлях підвищення ефективності використання основних засобів - зменшення кількості зайвого устаткування та швидке залучення у виробництво невстановленого устаткування. Припинення роботи великої кількості засобів праці знижує можливості приросту виробництва, веде до прямих втрат праці внаслідок їх фізичного та морального зносу, бо після тривалого зберігання обладнання часто приходиться в непридатність.

Істотним напрямком підвищення ефективності використання основних засобів є вдосконалення їх структури. Оскільки збільшення випуску продукції досягається тільки у провідних цінах, то важливо підвищувати їх частку в загальній вартості основних засобів. Збільшення основних засобів допоміжного виробництва веде до зростання фондомісткості продукції, так як безпосереднього збільшення випуску продукції при цьому не відбувається. Але без пропорційного розвитку допоміжного виробництва основні цехи не можуть функціонувати з повною віддачею. Тому пошук оптимальної виробничої структури основних засобів на підприємстві - важливий напрям поліпшення їх використання.

У сучасних умовах на підвищення ефективності використання основних засобів все більший вплив мають такі фактори, як оперативне управління використанням, обслуговуванням та ремонтом обладнання, оптимізація прийняття рішень, наукове прогнозування в галузі використання і відтворення засобів праці і т.д.

У процесі управління господарською діяльністю підприємства незмінно виникає необхідність об'єднання зусиль функціонерів різних служб управління, пов'язаних і використанням і відтворенням засобів праці на підприємстві, здійснення періодичного комплексного регулювання і контролю використання коштів праці всіма підрозділами та службами.

Перш за все ми пропонуємо для ДП «Летичівське лісове господарство» удосконалити методику комплексного аналізу основних засобів, яка передбачатиме виконання основних етапів для проведення комплексного аналізу основних засобів (Додаток Н).

З даного рисунку видно, що запропонований комплексний аналіз передбачає використання 3 основних етапів. Розглянемо їх детальніше:

Етап 1 – аналіз середовища функціонування підприємства – передбачає накопичення інформації про стан зовнішнього середовища наявність, структуру основних засобів і особливості їх використання в цілому по галузі та на підприємстві. На основі цього обрати методи, за допомогою яких будуть досліджені основні засоби та визначити чинники, що мають негативний вплив на них.

Етап 2 – розрахунковий – реалізується на інформації обліку про основні засоби підприємства. Цей етап передбачає виявлення факторів, що впливають на рівень використання основних засобів, недоліків у їх використанні, знаходження резервів підвищення ефективності їх використання. Другий етап включає в себе проведення факторного, кореляційно-регресійного аналізу, аналізу трендів та може бути реалізований за допомогою спеціалізованих програм.

Етап 3 – планування – сукупність методичних підходів до процесу формування висновків про управління основними засобами. Він реалізується на основі попередніх етапів аналізу, за рахунок здійснення підсумкової оцінки та надання чітких висновків, при яких недоліки використання основних засобів на підприємстві були б зведені до мінімуму і при цьому спостерігався б розвиток підприємства. Цей етап передбачає прогнозування та планування. З метою підтвердження і обґрунтування прийнятих рішень необхідно використовувати нетрадиційні методи аналізу.

У наступних періодах функціонування підприємства необхідно здійснювати контроль за доцільністю здійснених прогнозів і планів. У разі

виявлення негативного впливу на результативні показники коригувати заплановані дії та заходи.

Зазначений підхід до комплексного аналізу основних засобів передбачає використання більшої кількості методів для аналізу. Він дозволяє врахувати галузеві особливості та визначити стратегічні цілі і дії, необхідні для реалізації обраної моделі управління ефективністю використання об'єктів основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство».

Крім того, постає питання про вивчення можливості створення такої організації управління в даній сфері, яка б, виходячи з фінансових можливостей, а також складу і кількості керуючих ланок, забезпечувала можливість комплексної постійної координації процесів функціонування засобів праці на підприємстві.

Іншими словами, важливою умовою подальшого підвищення ефективності використання основних засобів є впровадження комплексної системи управління використанням і відтворенням основних засобів.

Система управління використанням і відтворенням основних засобів повинна характеризуватися чіткими цілями і завданнями, пов'язаними з умілим використанням переваг таких методів як модернізація діючого обладнання, придбання універсального комплектно-механізованого і автоматизованого обладнання, використання планово-попереджувального ремонту і т.д.

Мова йде про комплексний підхід до управління відтворенням і використанням основних засобів на підприємстві, науково обгрунтованому виявленні всіх техніко-економічних можливостей використання діючих виробничих факторів і визначення черговості, доцільності та ефективності їх розширення, технічного переозброєння, реконструкції або повної заміни [75].

Забезпечуючи управління відтворенням і використанням основних засобів, система управління використанням і відтворенням основних засобів дала б можливість досягти більш повного вживання різних форм стандартизації і уніфікації, застосування більш економічних конструкцій, а також прийняття доцільних рішень про заміну обладнання.

Система управління використанням і відтворенням основних засобів могла б контролювати темпи розвитку виробництва, рівень основних показників, облік витрат на ремонт і утримання основних фондів, координувала б процеси оновлення і відтворення основних засобів. Доцільно в умовах дії системи управління використанням і відтворенням основних засобів розробити норми і нормативи потреби в устаткуванні, його комплектності. Система повинна забезпечувати планомірне оновлення основних засобів при першочерговому забезпеченні реконструкції ділянок.

Впровадження системи управління використанням і відтворенням основних засобів при дотриманні всіх цих вимог могло б підвищити ефективність використання фондів на 20-25%, забезпечити високі темпи фондівіддачі.

Поряд з технічними і організаційними факторами важливу роль в підвищенні ефективності використання основних засобів відіграють фактори матеріального стимулювання працівників ДП «Летичівське лісове господарство».

Ми пропонуємо збільшити матеріальну зацікавленість працівників за допомогою преміювання, доплат та надбавок..

Також поліпшити використання основних фондів та виробничих потужностей на ДП «Летичівське лісове господарство» можна завдяки: підвищенню інтенсивності використання виробничих потужностей і основних фондів; підвищенню їх навантаження у екстенсивності; дотриманню пропорційності і змінності у роботі основних фондів (обладнання); активно виконаному процесу контролювання.

Основними шляхами підвищення ефективності використання основних фондів, зокрема її основного показника – фондівіддачі, є збільшення обсягу реалізації продукції за рахунок більш інтенсивного їх використання і зниження середньорічної вартості цих фондів за рахунок ліквідації зношених, малопродуктивних та не використовуваних у процесі діяльності підприємства основних засобів.

Незважаючи на різноманітність показників, які показують забезпеченість, стан та ефективність використання основних засобів, немає чіткої моделі, додержуючись якої, можна було знайти проблему, пов'язану з основними засобами, розв'язати й уникнути її у майбутньому. Досить важко прийняти рішення щодо управління ефективністю основних фондів підприємства. Саме тому пропонуємо алгоритм, який дозволяє прийняти відповідне рішення своєчасно (Додаток П).

Алгоритм процесу прийняття рішення щодо управління ефективністю основних фондів підприємства передбачає, що процес являє собою рух від одного блоку до іншого. Після виявлення проблеми, встановлення умов і факторів, що сприяють її виникненню, розробляються рішення, з яких вибирається краще.

I. Постановка проблеми: виникнення ситуації, прояв проблеми, збір необхідної інформації, опис проблемної ситуації.

II. Розроблення варіантів рішення: формування вимог-обмежень, збір необхідної інформації, розроблення можливих варіантів.

III. Вибір рішення: визначення критеріїв вибору; вибір рішень, які відповідають критеріям; оцінювання можливих наслідків; вибір найкращого рішення щодо управління ефективністю основних фондів підприємства.

За результатами дослідження стану ефективності використання основних виробничих фондів на підприємстві ДП «Летичівське лісове господарство» встановлено, що основні фонди досліджуваного підприємства використовуються неефективно, про що свідчить зростання показника фондомісткості, а також зменшення протягом періоду показника фондівіддачі.

Фондовіддача являє собою один з основних факторів, що визначають обсяг продукції підприємства, тому необхідно детально проаналізувати, які фактори, в свою чергу, впливають на неї. Їх багато, як залежних, так і незалежних від підприємства. Інтенсивний шлях ведення господарства припускає систематичне зростання фондівіддачі за рахунок росту продуктивності машин, механізмів і устаткування, скорочення їхніх простоїв, оптимального

завантаження техніки, технічного удосконалення основних засобів. Для їх виявлення важливо вибрати основні напрямки аналізу фондівіддачі, що впливають з розходження в підходах до моделювання цього показника. Найбільш проста двофакторна модель аналізу[46, с.196]:

$$\Phi_0 = V/OB\Phi . (3.1)$$

Перетворимо цю модель шляхом розширення, помноживши і розділивши чисельник і знаменник на вартість активної частини фондів і вартість машин і механізмів[46, с. 196]:

$$\Phi_0 = V /OB\Phi = OB\Phi_a/OB\Phi \times OB\Phi_{MO}/OB\Phi_a \times V/OB\Phi_{MO} = P_{Ba} \times P_{BMO} \times \Phi_{OMO}$$

$$\Phi_0 = P_{Ba} \times P_{BMO} \times \Phi_{OMO}, (3.2)$$

де V – випуск продукції, тис.грн.,

$OB\Phi_a$ - активна частина основних виробничих фондів (OBФ),

$OB\Phi_{MO}$ -вартість машин і устаткування,

P_{Ba} - питома вага активної частини основних фондів у загальній їхній вартості (середньорічні величини),

P_{BMO} - питома вага машин і устаткування в активній частині основних фондів,

Φ_{OMO} - фондівіддача машин і устаткування.

Факторний аналіз фондівіддачі із застосуванням даної моделі найбільш доцільний, бо дозволяє відповісти на запитання, як зміни у структурі основних засобів, тобто співвідношення активної і пасивної частини, а також співвідношення вартості активної частини основних засобів та машин і устаткування вплинули на зміну фондівіддачі, тобто ефективність використання основних фондів.

Проведемо факторний аналіз фондівіддачі ДП «Летичівське лісове господарство»на основі даних підприємства(Додаток Р) за формулою (3.2).

Аналіз змін проведемо (абсолютних відхилень), порівнюючи дані показників за 2016 – 2017 рр., 2017 – 2018 рр. Визначення впливу факторів на

результативний показник (фондовіддачу) виконаємо способом абсолютних різниць.

Позначимо відхилення показників наступним чином:

$\Delta\Phi_0$ – загальна зміна фактора фондовіддачі;

$\Delta\Phi_{\text{опв}_a}$ – зміна фактора фондовіддачі за рахунок зміни питомої ваги активної частини в загальній вартості фондів;

$\Delta\Phi_{\text{опв}_{\text{мо}}}$ – зміна фактора фондовіддачі за рахунок зміни питомої ваги машин і механізмів в активній частині основних фондів;

$\Delta\Phi_{\text{оф}_{\text{мо}}}$ – зміна фактора фондовіддачі за рахунок зміни фондовіддачі машин і механізмів.

Результати розрахунків подані в табл. 3.2.

Таблиця 3.2. Результати впливу факторів на фондовіддачу

Показники / роки	Вплив факторів на фондовіддачу	
	2018 р -2017 р.	2017 р. – 2016 р.
$\Delta\Phi_{\text{опв}_a} = \Delta\text{ПВ}_a \times \text{ПВ}_{\text{мо}_0} \times \Phi_{\text{мо}_0}$	121,85396	-170,041536
$\Delta\Phi_{\text{опв}_{\text{мо}}} = \text{ПВ}_{a_1} \times \Delta\text{ПВ}_{\text{мо}} \times \Phi_{\text{мо}_0}$	178,610964	146,357552
$\Delta\Phi_{\text{оф}_{\text{мо}}} = \text{ПВ}_{a_1} \times \text{ПВ}_{\text{мо}_1} \times \Delta\text{ф}_{\text{мо}}$	-84,151326	80,477298
$\Delta\Phi_0 = \Delta\Phi_{\text{опв}_a} + \Delta\Phi_{\text{опв}_{\text{мо}}} + \Delta\Phi_{\text{оф}_{\text{мо}}}$	216,313598	59,793314

Примітка. Складено автором

Таким чином, у 2017 р. фактор фондовіддачі машин і устаткування мав негативний вплив на формування показника загальної фондовіддачі, що пов'язано в основному із збільшенням доходів від випуску продукції і середньорічної вартості машин і устаткування. У 2018 р. фактор фондовіддачі питомої ваги активної частини в загальній вартості фондів також мав негативний вплив на формування показника загальної фондовіддачі. Тому ми пропонуємо резерви підвищення фондовіддачі (табл. 3.3).

Таблиця 3.3. Резерви підвищення фондівдачі

Збільшення терміну роботи обладнання	Оптимальне завантаження техніки, виробничих площ
1. Уведена в дію придбаного, але не встановленого обладнання.	1. Скорочення терміну досягнення проектноі про...
2. Підвищення коефіцієнта змінності.	2. Ліквідація вузьких місць, забезпечення відпові...
3. Скорочення кількості переналадок.	3. Оптимальне заповнення робочого обсягу маши...
4. Скорочення часу перебування в ремонті	4. Максимальне використання номінальної потуж...
	5. Наукова організація праці та виробництва
	6. Раціональне використання виробничих площ.

Джерело: [46, с. 198]

Для підвищення ефективності управління використання основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство» було прийнято рішення про запровадження таких заходів:

1. Одному з трьох бухгалтерів запропонувати надбавку у розмірі 35 % від мінімальної заробітної плати, який буде повністю здійснювати контроль за формуванням, використанням, оновленням та вибуттям основних засобів.
2. Продаж частини невиробничих основних фондів, кошти, отримані від продажу, спрямувати на відновлення складу основних виробничих фондів.
3. Покупка нового обладнання.

Розрахуємо заробітну плату з надбавкою у розмірі 35 % бухгалтера.

Згідно Закону України Про Державний бюджет на 2020 рік станом на 22 січня 2020 року мінімальна заробітна плата у місячному розмірі 4723 грн. [51]

Згідно Галузевої угоди між Державним агентством лісових ресурсів України і Профспілкою працівників лісового господарства України на 2016 – 2020 роки мінімальний коефіцієнт співвідношень посадових окладів керівників, професіоналів та фахівців лісогосподарських, лісозахисних, лісопромислових, лісомисливських та мисливських підприємств до місячної тарифної ставки робітника I розряду на лісокультурних (лісогосподарських) роботах для бухгалтера III групи підприємства становить 2, 52 [10].

Заробітна плата бухгалтера буде: $4723 \times 2,52 = 11901,96$ грн.

Надбавка буде становити $4723 \times 35 \% = 1653,05$ грн., тоді заробітна плата з надбавкою буде становити 13555,01 грн.

Розрахуємо відрахування із заробітної плати:

1. Податок на доходи фізичних осіб: $13555,01$ грн. $\times 18 \% = 2439,90$ грн.

2. Військовий збір: $13555,01$ грн. $\times 1,5 \% = 203,33$ грн.

3. Утримання із зарплати: $2439,90$ грн. $+ 203,33$ грн. $= 2642,93$ грн.

4. До виплати працівникові: $13555,01$ грн. $- 2642,93$ грн. $= 10912,08$ грн.

Єдиний соціальний внесок 22% – нараховує і сплачує роботодавець: $13555,01$ грн. $\times 22 \% = 2982,10$ грн.

Таким чином, необхідно буде щомісяця сплачувати кошти у розмірі 16537,11 грн.

Розрахуємо прибуток продаж частини невиробничих основних фондів.

На сьогодні на балансі ДП «Летичівське лісове господарство» значаться нерентабельні основні засоби невиробничого призначення, які впродовж останніх двох років не використовувались підприємством у своїй діяльності, серед них багаторічні насадження, тому запропоновано продати ці основні фонди за їх ринковою вартістю. Згідно з даними звітності підприємства, залишкова вартість цих основних фондів на кінець 2018 р. становила: 6000 грн.

Згідно з даними оцінки майна незалежним оцінювачем, ринкова вартість багаторічних насаджень становить 15000грн (у тому числі ПДВ – 2500грн).

Таким чином, продаж цих основних фондів приведе до отримання ДП «Летичівське лісове господарство» доходу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1. Показники дохідності від продажу основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство»

Найменування показника	Розрахунок
Сума доходу від реалізації основних фондів	15000 грн.
Сума чистого доходу від реалізації (без ПДВ)	$15000 - 2500 = 14500$ грн.
Сума прибутку від реалізації основних засобів	$14500 - 6000 = 8500$ грн.
Сума податку на прибуток від реалізації основних засобів	$(8500 \times 18\%) / 100\% = 15,3$ грн
Сума чистого прибутку	$8500 - 15,3 = 8484,7$ грн

Примітка: Складено автором

Таким чином, після реалізації основних засобів (багаторічних насаджень) підприємство отримає додатковий чистий прибуток від реалізації активів на суму 8484,7 грн., який піде на відновлення основних виробничих фондів.

Проаналізувавши стан основних засобів на підприємстві було виявлено що частина обладнання є застарілою, тому ми пропонуємо замінити його на більш сучасне обладнання. А саме, ми пропонуємо купити рейсмусовий деревообробний станок. Рейсмусовий станокце - деревообробний агрегат, за допомогою якого тесляр може легко сточувати заготовки по товщині в потрібний розмір і з максимально рівними, витриманими паралельно площинами.

Вартість даного станка становить від 30000 грн. до 800000 грн. Ми обираємо рейсмусовий деревообробний станок DNM 630 Holzmann, зі середньою вартістю 342550 грн. Витрати на встановлення станка будуть становити 25000 грн.

Встановивши даний станок він дозволить виробляти 500 тис. метрів дошок. З урахуванням того, що перші роки буде освоєння та її налагодження станка максимальної віддачі не очікується, тому варто в перший рік запуснути виробництво на 250000 метрів дошок при цьому в них буде закладено основний прибуток в 600000 грн. В подальшому виробництво збільшувати і вже на 3 рік чекати максимальної віддачі.

Для розрахунку інвестиційного проекту обчислимо його доцільність, використавши формулу чистої теперішньої вартості (NPV) [49, с. 294]:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{B_i}{(1 + \alpha)^t} - C \quad (3.3)$$

де B_i - грошовий потік,

C - інвестиції в проект,

α - необхідна ставка прибутковості інвестицій

t – період часу

n – тривалість інвестиційного проекту.

Тоді отримаємо:

$$NPV = \sum_{t=1}^5 -367550 + \frac{600000}{(1 + 0,2)^1} + \frac{640000}{(1 + 0,2)^2} + \frac{680000}{(1 + 0,2)^3} + \frac{700000}{(1 + 0,2)^4} + \frac{720000}{(1 + 0,2)^5} = 1587341,98 \text{ грн}$$

де 600000, 640000, 680000, 700000 це норма доходу, а 0,2 це необхідна ставка дисконтування.

Отже, $NPV = 1587341,98 > 0$, означає що заміна обладнання на нове є ефективним.

Таким чином, однією з головних умов підвищення ефективності використання основних засобів та їх відновлення є оптимальність термінів експлуатації основних фондів і, передусім, активної їх частини, відповідно до первинного технологічного призначення. Скорочення термінів експлуатації

основних фондів, з одного боку, уможлиблює прискорення їх оновлення, зменшення морального старіння, зниження ремонтно-експлуатаційних витрат, а з іншого – зумовлює зростання собівартості продукції за рахунок амортизаційних сум.

Отже, важливий шлях підвищення ефективності використання основних засобів - зменшення кількості зайвого устаткування та швидке залучення у виробництво невстановленого устаткування. Також необхідно збільшити матеріальну зацікавленість працівників за допомогою преміювання, доплат та надбавок. Запропоновані заходи забезпечують економічну ефективність від їх впровадження.

ВИСНОВКИ

Дана робота містить теоретичні узагальнення, науково-методичні підходи, практичні рекомендації та нове вирішення наукового завдання щодо управління використанням основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство», зокрема:

1. В процесі дослідження наукових підходів щодо сутності управління використанням основних засобів було визначено, що «основні засоби» - це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Розглянуто класифікації основних засобів та уточнення поняття «управління основними засобами» - це процес формування та реалізації політики забезпечення їх раціональної структури та стану, підвищення економічної ефективності використання відповідно до можливостей підприємства, динаміки змін у ринковому середовищі для досягнення стратегічних цілей діяльності. Запропоновано визначення управління використанням основних засобів – це процес це планування, організації та контролю за використанням основних засобів з метою забезпечення максимально ефективного результату, який отримує підприємство у звітному періоді, що співвідноситься з витраченими ресурсами.

2. Розглянувши методи оцінки ефективності управління використанням основних засобів було проаналізовано поняття «ефективність використання основними засобами», розглянуто модель управління ефективністю використання основних засобів. Першим етапом якої є оцінювання стану основних засобів. Із цією метою наступним етапом стане вибір системи показників аналізу ефективності використання основних засобів і проведення аналізу ефективності використання основних засобів; після отримання результатів аналізу потрібно створити відповідну стратегію щодо

ефективного управління основними засобами підприємства, усунення негараздів чи поліпшення ефективності використання основних засобів; контроль виконання відповідної стратегії та корегування її, якщо це потрібно за результатами здійсненого оцінювання. Розглянуто та охарактеризовано показники стану й ефективності використання основних засобів.

3. Провівши загальну характеристику діяльності підприємства було вставлено, що ДП «Летичівське лісове господарство» створене для ведення лісового господарства, охорони, захисту раціонального використання та відтворення лісів, ведення мисливського господарства, охорони, відтворення та раціонального використання державного мисливського фонду на території мисливських угідь. Основною продукцією ДП «Летичівське лісове господарство» є лісопродукція в круглому вигляді та переробка пиломатеріалів (дошки, бруски, планки, тощо).

Провівши аналіз наявності і руху основних засобів основну частку в структурі основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство» складає група транспортних засобів, вартість яких протягом аналізованого періоду коливалася і становила близько 29– 33%. Будівлі, споруди, передавальні пристрої складають інші основні засоби, машини та обладнання також складають значну частку основних фондів підприємства, оскільки є дорого вартісними, а їх кількість має бути достатньою – близько 19 – 23 %. Малоцінні необоротні матеріальні активи складають близько 8 -10%. Інструменти, прилади, інвентар (меблі), тварини та багаторічні насадження складають найменшу частку і навіть не вартують більше 0,5%.

Проаналізувавши динаміку показників руху і стану основних засобів коефіцієнт оновлення основних засобів є досить низьким, що свідчить про низьку інтенсивність введення нових основних засобів у структуру. Щодо коефіцієнту вибуття основних засобів то він є також досить низьким, що свідчить про низьку інтенсивність виведення основних засобів, так в 2014 році він становив – 0,02, у 2016 році – 0,0474, а у 2018 році 0,01. При тому, суттєвого приросту основних засобів не спостерігалось, більше того, цей показник зріс із

0,08 у 2014 до 0,15 у 2018 році. Це свідчить про ефективний розподіл введення та виведення основних засобів. Також розглянули систему управління основними засобами.

4. З метою оцінки рівня ефективності управління використанням основними засобами проведено аналіз основних засобів щодо оцінювання структури, оцінювання стану та показників ефективності використання основних засобів, оцінки впливу факторів на показники ефективності використання основних засобів та оцінки ефективності управління використанням основних засобів.

Розрахунок інтегрального показника дозволяє зробити оцінку економічної ефективності використання основних засобів, і показує відносно кращі показники використання основних засобів були у 2015 році. Зазначимо, що загалом на підприємстві показники віддачі основних засобів та їх використання за аналізований період коливаються. Про це свідчить другий інтегральний показник величина якого збільшилася з 0,0023 до 0,0041 грн. у 2016 році, проте знизилася до 0,0033 грн. у 2018 році, що є негативно. Оскільки показники постійно коливаються і немає стабільності в показниках.

5. В процесі визначення можливих шляхів удосконалення управління використанням основних засобів підприємства був запропонований механізм управління використанням основними засобами, який передбачає управління основними засобами в процесі формування, використання, оновлення та вибуття.

Значні резерви підвищення ефективності використання основних фондів може бути поділена на три великих групи: технічне вдосконалення засобів праці, яке передбачає: технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем; збільшення тривалості роботи машин та обладнання; покращення організації та управління виробництвом. Було запропоновано комплекс заходів для покращення управління використанням основними засобами.

6. Розвинуто організаційно-економічні заходи щодо забезпечення ефективного використання основних виробничих фондів на підприємстві. Було проведено факторний аналіз фондівіддачі в ході якого було визначено, що найбільше здійснює вплив фондівіддача машин та устаткування, тому були запропоновані резерви підвищення фондівіддачі. З метою підвищення рівня показників ефективності використання основних засобів для ДП «Летичівське лісове господарство» було прийнято рішення про запровадження таких заходів: одному з бухгалтерів надбавку у розмірі 35 % від мінімальної заробітної плати, який буде повністю здійснювати контроль за формуванням, використанням, оновленням та вибуттям основних засобів; продати частину невиробничих основних фондів, отриманий від реалізації основних фондів прибуток спрямувати на відновлення складу основних засобів; придбання нового устаткування. Після впровадження запропонованих заходів ДП «Летичівське лісове господарство» зможе отримати додатковий чистий прибуток у сумі 8484,7 грн., що сприятиме збільшенню величини чистого прибутку. Досягнути підвищення ефективності управління використанням основних засобів можливе за умови комплексного врахування запропонованих заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабич О. В. Методика выявления путей повышения эффективности использования основных производственных фондов промышленного предприятия. *Менеджмент в России и за рубежом*. 2006. № 4. С. 76–85.
2. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. Київ: Ника-Центр, 2007. 480 с.
3. Бойко В. М., Вашків П. Г. Бізнес: словник-довідник. Київ.: Україна. 1995. 565 с.
4. Борисов А. Б. Большой экономический словарь – Москва: Книжный мир, 1999. – 894 с.
5. Борисюк І. О., Ткаченко І. І. Резерви підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Науковий вісник НЛТУ*. 2010. № 18. С. 287–290.
6. Братанич М. В., Полозова Т. В. Визначення сутності економічної ефективності та класифікація її видів. *Економіка промисловості*. 2010. № 4. С. 153–155.
7. Бутинець Т. А. Основні засоби: точка зору економіста. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 23. С. 22–36.
8. Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Житомир: ПП «Рута», 2010. – 544 с.
9. Гавриш О. А., Довгань Л. Є., Бичков О. О. Забезпечення стійкого розвитку підприємств в умовах нестабільного середовища : монографія. Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». Київ : НТУУ «КПІ», 2016. 241 с.
10. Галузева угода між Державним агентством лісових ресурсів України і Профспілкою працівників лісового господарства України на 2016 - 2020 роки. від 01.12.2016р. URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article;jsessionid=F8963447B55C11E4BE262437F0105001.app1?art_id=174824&cat_id=-32888

11. Геращенко І. О., Стрижко О. А. Управління ефективністю використання основних засобів *Економіка і регіон*. 2015. № 4. С. 23–28.

12. Гнатенко Є. П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. *Економічний аналіз*: зб. наук. пр. Тернопіль : ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2016. Т. 26. № 1. С. 99–105.

13. Гончарук А. Г. Методологические основы оценки и управления эффективностью предприятия: монографія. Одесса : Астропринт, 2008. 288 с.

14. Гостев А., Ковалев В. Заявка на будущее. Как умирают идеи. *Секрет фирмы*. 2007. № 28. С. 20–23

15. Гринівські Р. «Українська книга» – 2016: як подолати хаос? День. 2016. 26 бер. URL: <http://m.day.kyiv.ua/uk/article/tema-dnya-ukrayincichytayte/ukrayinska-knyga-2016-yak-podolaty-haos>

16. Довгалюк Н. В. Методологія визначення та методика аналізу економічної ефективності використання та відтворення основних засобів аграрного сектору економіки. *Економіка. Управління. Інновації*. 2010. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_21.

17. Домбровська Н. Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9(1). С. 340–349.

18. Дробишева О. О., Вініченко С. О. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Економічний вісник ЗДІА*. 2014. Вип. 7. С. 76–81.

19. Дурняк Б. В., Штангрет Б. В., Мартинів О. В. Сучасні тенденції розвитку поліграфії в Україні (2001–2005 рр.) Науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу, наукових працівників і аспірантів (Львів, лютий 2007 р.). Львів: Українська академія друкарства. 2007. С.3.

20. Ендовицкий Д. А., Мокшина К. Н. Сущность основных средств как объекта бухгалтерского учета в контексте проблем учета капитала. *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. 2013. № 24 (162). С. 2–9.

21. Ефремова А. А., Фахриев С. М. Роль основных фондов в хозяйственной деятельности предприятия. *Международный научный журнал «Символ науки»*. 2015. № 6. С. 115–117.

22. Єлькін А. В. Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2016. № 3. С. 45–53.

23. Живко З. Б., Живко М. О., Живко І. Ю. Словник сучасних економічних термінів. Львів : Край, 2007. 384 с.

24. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. – 1072 с

25. Зінкевич О. В. Ідентифікація сутнісних характеристик основних засобів: теоретико-методичні аспекти. *БізнесІнформ*. 2013. № 11. С. 298–302.

26. Кантор Е. Л., Гинзбург А. И., Кантор В. Е. Основные фонды промышленных предприятий. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 240 с.

27. Козаченко В. М., Романенко О. В. Проблеми використання основних виробничих фондів в Україні та світі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 3. Т. 1. С. 157–160.

28. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: учеб. пособ. / Пер. с франц; Под ред. Соколова Я. В. Москва: Финансы; ЮНИТИ, 1997. 116 с.

29. Костюнік О. В. Економічний зміст та класифікація основних засобів *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2016. Вип. 21(1). С. 177- 180 .

30. Косяк А. П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами *Комунальне господарство міст. Серія : Економічні науки*. 2019. Вип. 2. С. 104-110.

31. Крылов Э. И., Власова В. М., Журавкова И. В. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия : учеб. пособие. Москва: Финансы и статистика, 2003. 608 с

32. Кузьмін Д. Л. Основні засоби і основні фонди: порівняльний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 2 (23). С. 148–155.

33. Кулагина А. А. Понятие и сущность основных производственных фондов. *Экономика и бизнес: теория и практика*. 2016. № 2. С. 75–77.

34. Кулакова С. Ю., Кордубан А. С. Теоретичні основи відтворення основних фондів підприємства в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_6_13.

35. Кулько І. В. Оцінювання та аналіз основних виробничих фондів підприємств. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2013. № 3 (72). С. 166–169.

36. Кунц Г., О'Доннел С. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций. Киев: Факт, 2007. 720 с.

37. Ларка М. І., Горжій Д. О. Резерви підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»* : зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ». 2013. № 22 (995). Темат. вип.: Технічний прогрес та ефективність виробництва. С. 38–43.

38. Лиса Н. В. Методичні засади оцінки ефективності використання основних фондів харчових підприємств. *Бізнес-навігатор*. 2013. № 1 (30). С. 147–152.

39. Майстро Р. Г., Рожнова О. Д. Ефективність використання основних фондів на підприємстві. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2014. № 33 (1076). С. 144–147.

40. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. 2-е изд. Москва: Госполитиздат, 1960. Т. 23. 907 с.

41. Мац Т. П., Черкасов О. О. Економічний зміст основних засобів у нормативно-правовому забезпеченні. *Наукові праці ПДАА*. Вип. 1 (4). Т. 3. С. 115–119.

42. Наконечний Б. В. Підвищення ефективності управління основними виробничими засобами на підприємстві. *Менеджмент та підприємництво в бю України*:

етап становлення і проблем розвитку: збірник наукових праць, Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. С. 71–76.

43. Неміш Ю. В. Удосконалення механізму управління основними засобами на м'ясопереробних підприємствах. *Інноваційна економіка*. 2014. № 5. С. 311-319.

44. Орлов П. Економічні аспекти впровадження систем менеджменту якості на промислових підприємствах. *Економіка України*. 2008. № 2. С. 17–26.

45. Основы менеджмента : пер. с англ. / М. Х. Мескон [и др] ; пер. М. А. Майорова [и др]. Москва Дело, 2000. 704 с.

46. Отенко В. І., Іванієнко В. В., Азаренков Г. Ф. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. для ВНЗ. Харків: ІНЖЕК, 2015. 339 с.

47. Пащенко Н. В. Теоретичні засади обліку основних засобів. *Економіка та держава*. 2009. № 1. С. 58–59.

48. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

49. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник; кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп., Київ: КНЕУ, 2001. 460 с.

50. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000. URL <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

51. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.11.2019 № 294 - IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20>

52. Промисловість України: тенденції, проблеми, перспективи : монографія / Н. В. Тарасова, Л. П. Клименко, В. М. Ємельянов та ін., Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. 320 с.

53. Самбурська Н. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами: теорія і практика (на прикладі підприємств водопровідно-каналізаційного господарства) : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2015. 289 с.

54. Саннікова С. Ф. Застосування індексного методу для аналізу ефективності використання ресурсів підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2014. № 1 (76). С. 100–105.

55. Сегеда С. А. Теоретичні підходи до класифікації основних фондів підприємств аграрної сфери. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2010. № 4. С. 96–101.

56. Селіванова Н. М., Поздняк К. О. Економічна сутність та форми відтворення основних засобів. *Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті* : зб. тез доповідей VI Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф. Одеса, 2015. С. 75–82.

57. Сірик М. В. Еволюція поняття «ефективність» щодо функціонування економіки. *Теорії мікро-макроекономіки* : зб. наук. праць. Київ : Академія муніципального управління, 2013. С. 216–221.

58. Сірик М. В. Класифікація основних засобів поліграфічних підприємств. *Фінансово-економічні пріоритети розвитку економіки: стратегія і перспективи*: зб. тез наук. робіт учасників Міжнародної наук.-практ. конференції для студ., асп. та молодих учених (м. Київ, 23–24 травня 2014 р.). У 3-х частинах. Київ : Аналітичний центр «Нова економіка», 2014. Ч. 2. С. 82–84

59. Сірик М. В. Методи підвищення ефективності використання основних засобів поліграфічних підприємств. *Актуальні питання економічних наук*: зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конференції, 28–29 червня 2013 р. Донецьк : ГО «СІЕУ», 2013. С. 76–79.

60. Сірик М. В. Сутність зносу основних засобів поліграфічних підприємств. *Актуальні проблеми економіки та управління сучасної України: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Ужгород, 16–17 травня 2014 р.) / За заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2014. С. 151–152

61. Сірик М. В. Сутність основного капіталу поліграфічного підприємства. *Наукові записки* [Укр. акад. друкарства]. 2011. № 2 (35). С. 111–116

62. Сірик М. В. Сутність управління основними засобами на поліграфічних підприємствах України. *Економіка та підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку* : матеріали міжнар. наук-практ. конференції, 7–8 червня 2013 р. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. С. 90–91.

63. Сірик М. В., Мельников О. В. Оцінка ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. *Наукові праці НДФІ*. Київ : Академія фінансового управління, 2017. Вип. 2. С. 118–131.

64. Стахурська С. В. Механізм відтворення основних засобів виробництва: сутність, складові, джерела інвестування. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2006. № 1. С. 240–247

65. Стратійчук В. М., Богацька Н. М. Основні засоби та аналіз їх ефективності в бізнес-процесах підприємства. *Молодий вчений*. 2013. № 2. С. 39–42.

66. Танчин А. І. Ефективність використання основних засобів на підприємстві : система показників оцінки та напрямки їх підвищення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал*. Острог : Вид-во НУ«ОА», березень 2017. № 4(32). С. 77–80.

67. Терлецька І. В., Чухрій Ю. О. Резерви підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. *Стратегія економічного розвитку регіонів та підприємств України*. 2015. № 1 (4). С. 87–90.

68. Туякова З. С., Черемушнікова Т. В. Особенности учета и оценки основных средств на различных этапах их жизненного цикла в соответствии с требованиями МСФО. *Международный бухгалтерский учет*. 2015. № 38 (380). С. 2–12.

69. Файоль А. Общее и промышленное управление. Москва: Контроллинг, 1992. 112 с.

70. Фальцман В. К., Крылатых Э.Н. Интенсивный курс МВА: Учеб. пособие Москва : ИНФРА-М, 2011. 544 с

71. Цал-Цалко Ю. С. Проблеми оцінки стану та ефективності використання основних засобів підприємства. *Вісник ЖІТІ*. 2012. № 15. С. 162–165.

72. Черненко С. К. Природа основних фондів : монографія. Рівне, 2006. 120 с

73. Швець В. Я., Грекова В. А. До питання оцінки економічної ефективності оновлення основних фондів.

Ефективна економіка. 2012. № 11. URL:

<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1551>

74. Швець Н. В. Проблемні питання аналізу основних засобів підприємства. *Бізнес Інформ*. 2012. № 8. С. 159–162.

75. Шедловский Р. В. Экономические аспекты использования и воспроизводства основных фондов предприятий строительной отрасли: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Моск. гос. строит. ун-т. Москва, 2003. 20 с.

76. Шляга О. В., Масилюк Б. В. Відтворення основних фондів підприємств: сутність, види, джерела. *Економічний вісник ЗДІА*. 2014. Вип. 7. С. 120–128.

77. Эффективное управление: пер. с англ. / П. Друкер. Москва : Гранд, 2002. 304 с.

78. Юрчишена, Л. В., Волинець С. М. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Ефективна економіка*. № 8. 2011. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=668>.

79. Ярмоліцька О. Методика оцінки стану, ефективності використання основних засобів залізниць та процесів їх відтворення. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія: Економіка і управління*. 2013. Вип. 23–24. С. 217–225.

80. IAS 16 «Property, Plant and Equipment» / prepared by IASC Foundation staff. 2009. 47 p.

81. New Webster's Dictionary and Thesaurus. Danbury : Lexicon Publication Inc., 1993. 1210 p

ДОДАТКИ

Трактування дефініції «основні засоби» в нормативно-правових актах

№	Джерело	Поняття та його характеристика
1	2	3
1	Словник сучасних економічних термінів	Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання у процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більший ніж один рік (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
2	Податковий кодекс України	Основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік);
3	Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7	Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою

	«Основні засоби»	використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
--	------------------	---

Продовження додатку А

1	2	3
4	Міжнародному стандарту фінансової звітності IAS 16 «Property, Plant and Equipment» («Майно, завод і обладнання»)	Основні засоби визначаються як матеріальні активи, які використовуються у виробництві або для постачання товарів і послуг, здавання в оренду іншим особам чи для адміністративних цілей, очікуваний термін корисного використання яких більший, ніж один звітний період

Примітка. Складено автором на основі [23 48, 50, 80]

Поняття «основні засоби» в літературних джерелах

№	Джерело	Визначення
1	2	3
1	Бойко В. М., Вашків П. Г.	Основні засоби – сукупність засобів праці, які функціонують у сфері матеріального виробництва в незмінній натуральній формі протягом тривалого часу та переносять свою вартість на заново створений продукт частинами в міру їх зношення
2	Борисов А.Б.	Основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерною особливістю ОЗ є участь у процесі виробництва тривалий час, у перебігу багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування та їх вартість переносяться на продукцію, що виготовляється.
3	Бланк І.А.	Основні засоби – сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово беруть участь у процесі виробничо-комерційної діяльності й переносять на продукцію свою вартість частинами.
4	Бутинець Ф.Ф.	Основні засоби – матеріальні активи, котрі підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік)
5	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує рік

Продовження додатку Б

1	2	3
6	С. Сегеда	Основні засоби – частина постійного виробничого капіталу, яка представлена у формі засобів праці та характеризується поступовим зношенням, і яка при незмінній натуральній формі здатна переносити частину своєї вартості на виготовлений продукт
7	Т. Бутинець	Основні засоби – вкладений капітал, який обліковується за собівартістю і може бути прирівняний до витрат майбутніх періодів» (динамічний баланс); це ресурс підприємств (статичний баланс)
8	О. Зінкевич	Основні засоби – інструмент впливу на предмет праці з метою їх трансформації відповідно до встановлених потреб виробничої діяльності
9	Ю. Цал-Цалко	Основні засоби – активи, які здатні багаторазово брати участь у виробничому процесі, не змінюючи при цьому своєї первинної матеріально-речової форми, вони поступово перекладають частину зносу на новостворений продукт
10	О. Шляга, Б. Масилюк	Основні засоби – матеріальні активи, які утримуються підприємством з метою використання їх у процесі виробництва, надання в оренду, виконання адміністративних та соціально-культурних функцій
11	З. Туякова, Т. Черьомушнікова	Основні засоби – бізнес-актив, який має свій власний життєвий цикл і характеризується здатністю або неможливістю генерувати позитивний грошовий потік»

Примітка. Складено автором на основі [2, 3, 4, 7, 8, 24, 25, 55, 68, 71, 76]

Поняття «основні фонди» в літературних джерелах

№	Джерело	Визначення
1	2	3
1	Т. Мац, О. Черкасов	Основні фонди – матеріальні цінності, які експлуатуються понад один рік і вартість перевищує встановлений законодавством мінімум для таких активів
2	С. Кулакова, А. Кордубан	Основні фонди – основна матеріально-технічна база підприємства, що бере участь у виробництві протягом більше 365 днів, при цьому не змінює своєї речової форми і переносить частину зносу на новий продукт шляхом амортизаційних відрахувань
3	А. Кулагіна	Основні фонди – сукупність виробничих, матеріально-речових цінностей, які використовуються підприємством впродовж тривалого проміжку часу, при цьому не змінюючи своєї матеріально-речової форми й переносячи свою вартість на кінцевий продукт частинами
4	А. Єфремова, С. Фахрієв	Основні фонди – засоби праці, які беруть участь у багатьох виробничих циклах і частково переносять свою вартість на виготовлений продукт, зберігаючи в процесі виробництва свою натуральну форму
5	Д. Єндовицький, К. Мокшина	Основні фонди – всі об'єкти, які капіталізовані підприємством
6	О. Зінкевич	Основні фонди – це економічна форма засобів праці, які використовуються протягом тривалого часу в процесі виробництва і поступов

Примітка. Складено автором на основі [20, 22, 25, 33, 34, 41]

Аналіз поняття «управління основними засобами»

№	Автор та джерело	Визначення
1	2	3
1	Шедловський Р. В.	Формування політики інтересів використання і відтворення основних засобів
2	Колесов О.	Методологія, яка дає можливість збільшити виробничу потужність підприємства виключно за рахунок використання передових інформаційних технологій, не вдаючись до закупівель нового устаткування
3	Наконечний Б. В.	Зводиться до того, щоб забезпечити своєчасне відновлення і підвищення ефективності їхнього використання. При цьому необхідно враховувати, що основні засоби піддаються не тільки фізичному зносу, а й, що особливо важливо, моральному зносу, коли практично ще нові машини чи устаткування дають нижчі показники порівняно із щойно створеними. Моральний знос насамперед стосується активної частини основних виробничих засобів і меншою мірою пасивної частини
4	Кунц Г., О'Доннел С.	Метою є забезпечення максимально ефективного використання при мінімальних витратах на їх утримання та обслуговування
5	Фальцман В. К., Крилатих Е. М.	Створення необхідних обсягу і структури основних засобів і забезпечення вибору оптимального варіанту їх оновлення

Примітка. Систематизовано автором на основі [25, 36, 42, 70, 75]

Існуючі визначення поняття «ефективність використання основних засобів»

№	Автор	Визначення
1	2	3
1	Н. Довгалюк	«...співвідношення між витратами на створення та відтворення основних фондів та результатами, які отримані від їх застосування, останні можуть бути виражені зростанням обсягів виробництва, підвищенням якості продукції, зниженням її собівартості»
2	І. Терлецька, Ю. Чухрій	«...результат, який отримує підприємство у звітному періоді, що співвідноситься з витраченими ресурсами»
3	О. Бабич	«...виражається у прискоренні оборотності основних фондів, що дає змогу вирішити проблему скорочення розриву у термінах фізичного та морального зносу»
4	М. Ларка, Д. Горжій	«...це кількісний чи вартісний результат, який порівнюється зі споживаними в процесі виробництва ресурсами»
5	Н. Лиса]	«...відношення економічного ефекту, який підприємство отримує у підсумку своєї діяльності, до витрат, що необхідні для створення основних фондів»
6	С. Саннікова	«...це порівняння корисного результату від використання основних фондів з витратами на їх придбання та експлуатацію»
7	В. Швець, В. Грекова	«...результативність економічної діяльності, яка реалізується за допомогою основних фондів і характеризується відношенням певного економічного ефекту до витрат, що зумовили отримання цього ефекту»
8	В. Стратійчук, Н. Богацька	«...результат, що втілюється у певному ефекті, що співвідноситься з витратами, які авансуються на придбання основних фондів»

Примітка. Систематизовано автором на основі [1, 16, 37, 38, 54, 65,67, 74]

Рисунок Е– Модель управління ефективністю використання основних засобів

Джерело: [11]

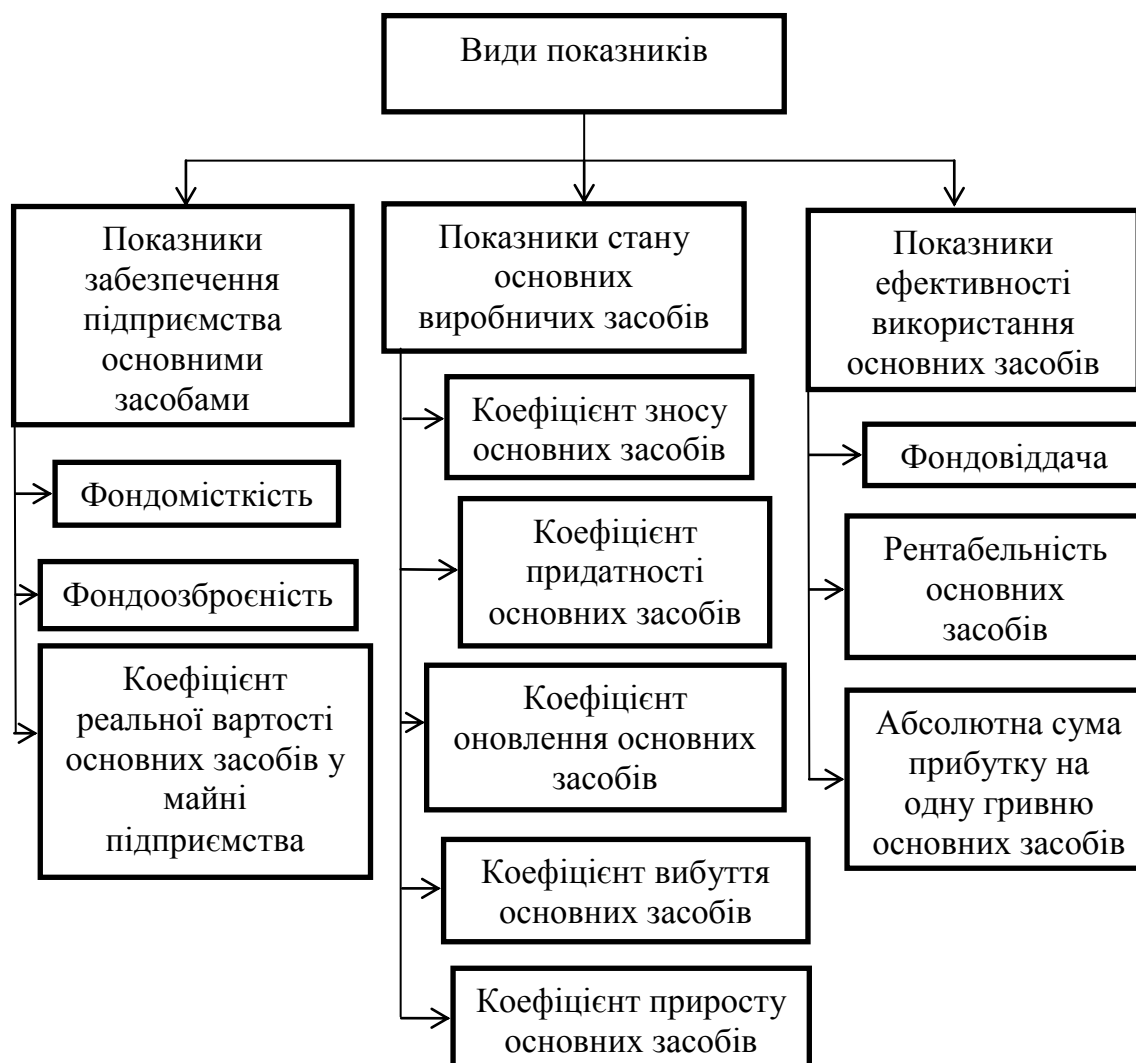

Рисунок Ж– Показники стану та ефективності використання основних засобів

Джерело: [49]

Додаток 3

Показники стану та ефективності використання основних засобів

№	Показник	Формула розрахунку	Характеристика	Інтервал
1	2	3	4	5
1.	Показники, які характеризують забезпеченість підприємства основними засобами			
1.1.	Фондомісткість	середньорічна вартість основних виробничих засобів / вартість виробленої продукції	Характеризує забезпеченість підприємства основними засобами	Чим вище, тим краще (від 0 до 1)
1.2.	Фондоозброєність	середньорічна вартість основних виробничих засобів / середньооблікова чисельність працівників	Показує величину основних засобів на працівника	Чим вище, тим краще
1.3.	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	залишкова вартість основних виробничих засобів / вартість майна підприємства	Відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства	Чим вище тим краще (від 0 до 1)
2	Показники, котрі характеризують стан основних виробничих засобів			
2.1.	Коефіцієнт зносу основних засобів	ума зносу основних виробничих засобів / середньорічна вартість основних виробничих засобів	Показує ступінь зносу основних засобів	Чим нижче, тим краще (від 0 до 1)
2.2.	Коефіцієнт придатності основних засобів	1 - коефіцієнт зносу основних виробничих засобів	Відображає частину основних засобів, придатну до експлуатації	Чим вище, тим краще (від 0 до 1)

Продовження додатку 3

1	2	3	4	5
2.3.	Коефіцієнт оновлення основних засобів	вартість виведених основних виробничих засобів / середньорічна вартість основних виробничих засобів	Показує частку введених основних засобів у загальній їх вартості	Чим вище, тим краще (від 0 до 1)
2.4.	Коефіцієнт вибуття основних засобів	вартість виведених основних виробничих засобів / середньорічна вартість основних виробничих засобів	Характеризує інтенсивність вибуття основних засобів	Чим нижче, тим краще (від 0 до 1)
2.5.	Коефіцієнт приросту основних засобів	(вартість виведених основних виробничих засобів - вартість виведених основних виробничих засобів) / середньорічна вартість основних виробничих засобів	Показує ступінь збільшення основних засобів у звітному періоді проти минулого періоду	Чим вище, тим краще (від 0 до 1)
3.	Показники, які характеризують ефективність використання основних засобів			
3.1.	Фондовіддача	вартість виробленої продукції / балансова вартість основних виробничих засобів	Характеризує ефективність використання основних засобів. Відображає суму виробленої продукції на одну гривню основних засобів	Чим вище, тим краще
3.2	Рентабельність основних засобів	загальний прибуток підприємства / середньорічна вартість основних виробничих засобів * 100%	Визначає ступінь використання основних засобів	Чим вище, тим краще (від 0 до 100%)

Джерело [11]

Додаток И

Динаміка основних техніко-економічних показників підприємства за 2014-2018 роки

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	Роки					Темп росту 2018 р. до 2014 р., %
			2014	2015	2016	2017	2018	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг	тис. грн.	25068	45194	53417	63900	87425	348,75
2.	Середньоспискова чисельність працівників	осіб	210	211	213	198	220	104,76
3.	Середньорічний виробіток одного працівника	тис. грн.	119,37	214,19	250,78	322,73	397,39	332,90
4.	Фонд оплати праці	тис. грн.	9220	12905	15661	22028	26475	287,15
5.	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	грн.	3658,73	5096,76	6127,15	9271,04	10028,41	274,10
6.	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	16848	29096	35949	45974	63089	374,46
7.	Чистий прибуток (збиток) всього	грн.	418	2877	2637	1542	2106	503,83
8.	Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	грн.	0,67	0,64	0,67	0,72	0,72	107,37
9.	Рентабельність/збитковість продукції, робіт, послуг,	%	2,48	9,89	7,34	3,35	3,34	134,55
10.	Рентабельність/збитковість витрат	%	1,70	6,80	5,19	2,47	2,47	145,56
11.	Середньорічна вартість основних засобів (за залишковою вартістю)	тис. грн.	3579,5	4452,0	5190,0	6525,5	9253,0	258,50
12.	Фондовіддача	грн./грн.	7,00	10,15	10,29	9,79	9,45	134,91

Примітка: Складено автором.

Наявність, рух і структура основних засобів ДП «Летичівське лісове господарство» за їх первісною вартістю

Група основних засобів	Наявність на початок року		Надійшло за рік		Вибуло за рік		Наявність на кінець року	
	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2014								
1. Будівлі, споруди, передавальні пристрої	1772	19,50	192	18,9	-	-	2028	19,49
2. Машини та обладнання	1652	18,19	405	39,86	-	-	2057	19,77
3. Транспортні засоби	2711	29,85	146	14,37	155	86,11	3036	29,18
4. Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	33	0,36	-	-	-	-	33	0,32
5. Тварини	44	0,48	-	-	-	-	44	0,42
6. Багаторічні насадження	11	0,12	-	-	-	-	11	0,11
7. Інші основні засоби	2160	23,78	28	2,76	-	-	2274	21,86
8. Малоцінні необоротні матеріальні активи	700	7,71	245	24,1	25	13,89	920	8,84
Всього основних засобів	9083	100	1016	100	180	100	10403	100
2015								
1. Будівлі, споруди, передавальні пристрої	2028	19,49	6	1,16	8	34,78	2258	19,62
2. Машини та обладнання	2057	19,77	181	35,08	-	-	2238	19,45
3. Транспортні засоби	3036	29,18	18	3,49	-	-	3243	28,19
4. Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	33	0,32	-	-	-	-	33	0,29
5. Тварини	44	0,42	-	-	-	-	44	0,38
6. Багаторічні насадження	11	0,11	-	-	-	-	11	0,10
7. Інші основні засоби	2274	21,86	159	30,81	13	56,52	2609	22,68
8. Малоцінні необоротні матеріальні активи	920	8,84	152	29,46	2	8,70	1070	9,30
Всього основних засобів	10403	100	516	100	23	100	11506	100

Продовження додатку К

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2016 р.								
1. Будівлі, споруди, передавальні пристрої	2258	19,62	24	2,97	-	-	2363	19,20
2. Машини та обладнання	2238	19,45	47	5,81	-	-	2350	19,10
3. Транспортні засоби	3243	28,19	498	61,56	-	-	4033	32,78
4. Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	33	0,29	-	-	-	-	33	0,27
5. Тварини	44	0,38	-	-	-	-	44	0,36
6. Багаторічні насадження	11	0,10	-	-	-	-	11	0,09
7. Інші основні засоби	2609	22,68	-	-	361	66,24	2345	19,06
8. Малоцінні необоротні матеріальні активи	1070	9,30	240	29,67	184	33,76	1126	9,15
Всього основних засобів	11506	100	809	100	545	100	12305	100
2017 р.								
1. Будівлі, споруди, передавальні пристрої	2363	19,20	81	6,26	1	14,29	3315	22,27
2. Машини та обладнання	2350	19,10	544	42,07	-	-	2894	19,44
3. Транспортні засоби	4033	32,78	241	18,64	-	-	4394	30,87
4. Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	33	0,27	-	-	-	-	33	0,22
5. Тварини	44	0,36	-	-	-	-	44	0,30
6. Багаторічні насадження	11	0,09	-	-	-	-	11	0,07
7. Інші основні засоби	2345	19,06	417	32,25	-	-	2863	19,24
8. Малоцінні необоротні матеріальні активи	1126	9,15	16	1,24	6	85,71	1130	7,59
Всього основних засобів	12305	100	1293	100	7	100	14684	100
2018 р.								
1. Будівлі, споруди, передавальні пристрої	3315	22,27	331	11,31	10	7,1	4435	19,20
2. Машини та обладнання	2894	19,44	1943	66,43	-	-	4896	19,10
3. Транспортні засоби	4394	30,87	618	21,13	46	32,6	5379	32,78
4. Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	33	0,22	-	-	-	-	33	0,27
5. Тварини	44	0,30	-	-	1	0,75	43	0,36
6. Багаторічні насадження	11	0,07	-	-	-	-	11	0,09
7. Інші основні засоби	2863	19,24	-	-	70	49,6	2806	19,06
8. Малоцінні необоротні матеріальні активи	1130	7,59	33	1,13	14	9,95	1149	9,15
Всього основних засобів	14684	100	2925	100	141	100	18752	100

Примітка: Складено автором.

Динаміка показників руху та стану основних фондів

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Темп росту 2018 р. до 2014 р., %
1	2	3	4	5	6	7
1. Вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн.	9083	10403	11506	12305	14684	161,66
2. Вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн.	10403	11506	12305	14684	18752	180,26
3. Вартість введених протягом року основних засобів, тис. грн.	1016	516	809	1293	2925	287,89
4. Вартість виведених протягом року основних засобів, тис. грн.	180	23	545	7	141	78,33
5. Сума нарахованого зносу, тис. грн.	6316	6689	6742	7196	7784	123,24
6. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,61	0,58	0,55	0,49	0,42	68,37
7. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,39	0,42	0,45	0,51	0,58	148,88
8. Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,10	0,04	0,07	0,09	0,16	159,71
9. Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,02	0,002	0,04	0,0006	0,01	43,46
10. Коефіцієнт приросту основних засобів	0,08	0,04	0,02	0,09	0,15	184,75

Примітка: Складено автором.

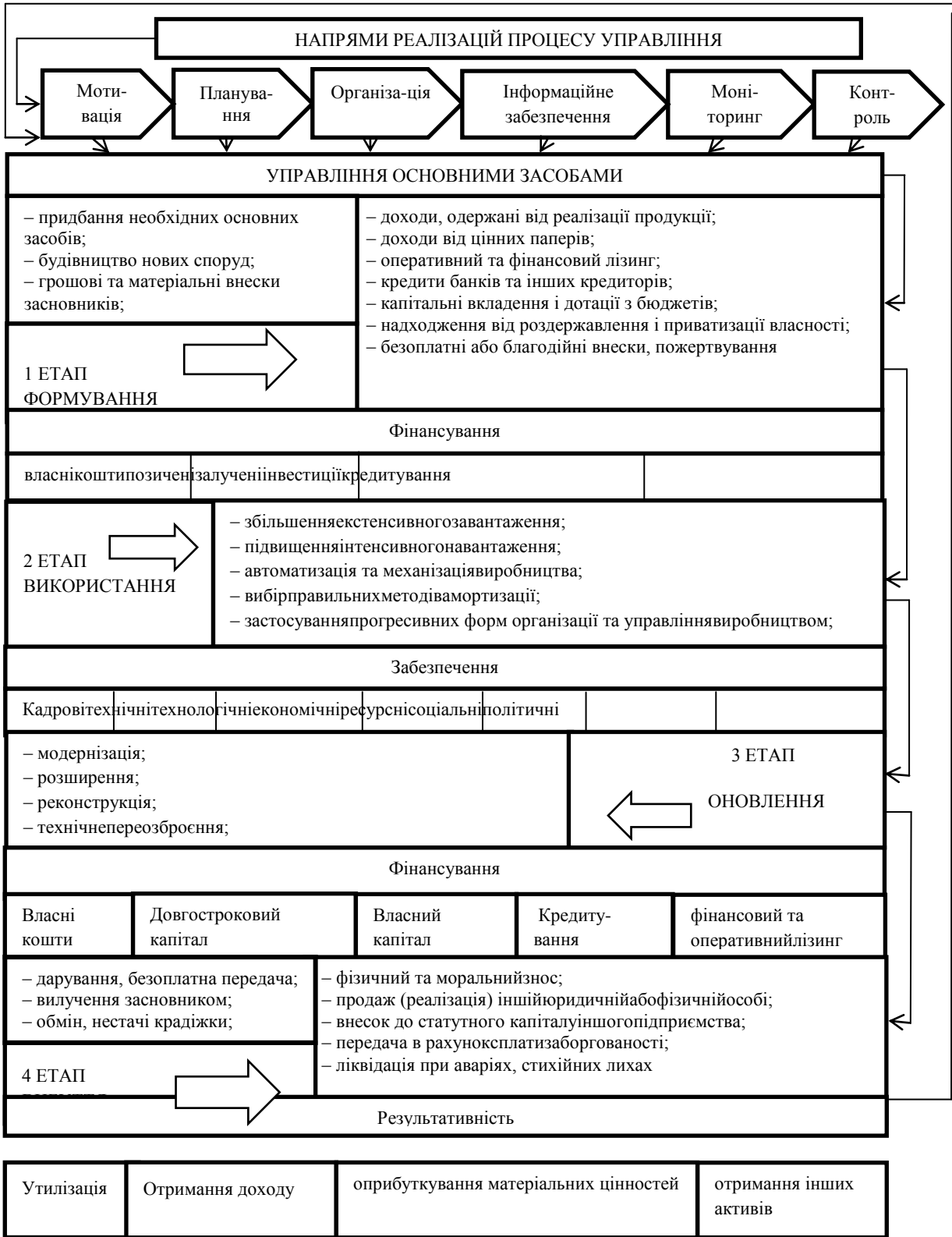

Рисунок М - Механізм управління використанням основними засобами ДП «Летичівське лісове господарство»

Джерело: [43]

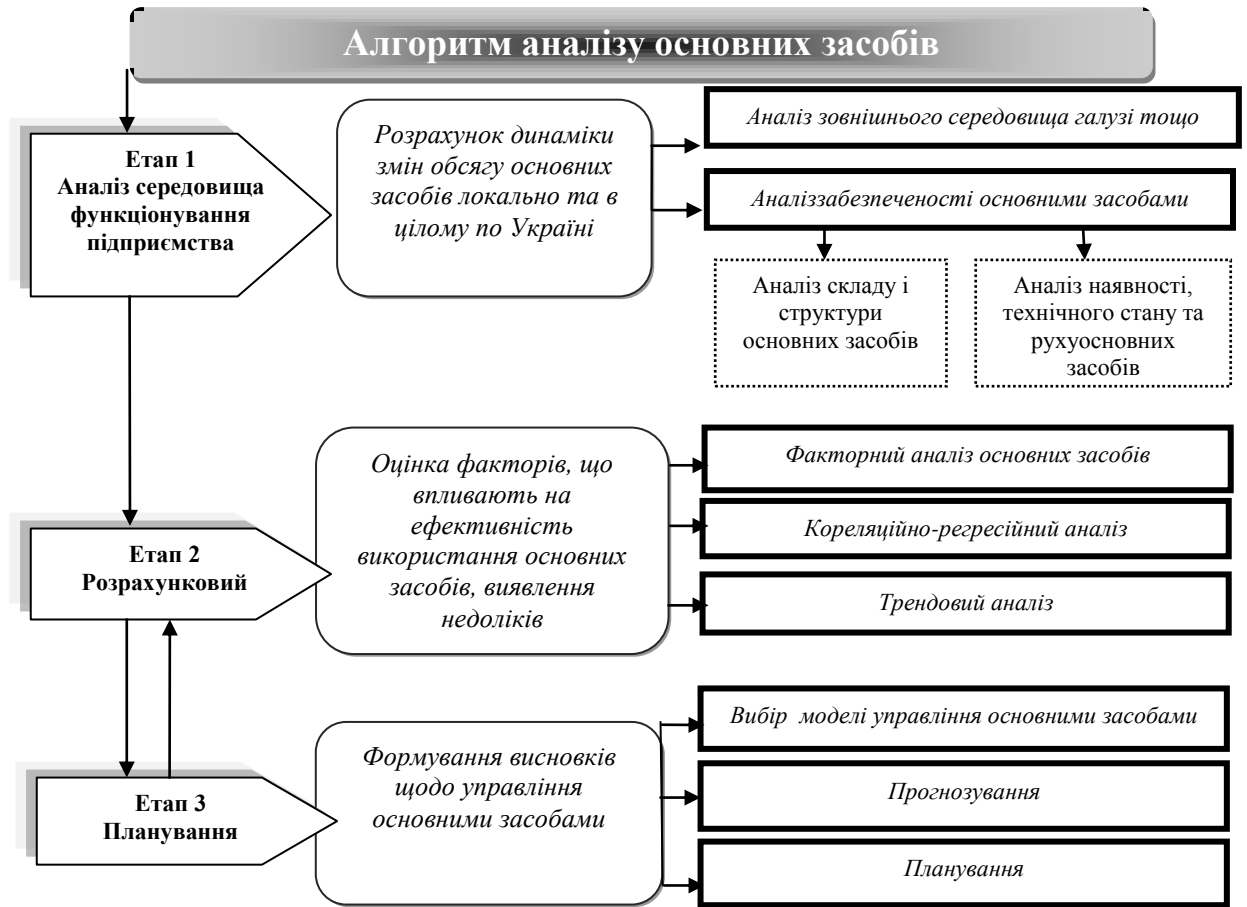

Рисунок Н– Послідовність комплексного аналізу основних засобів для ДП «Летичівське лісове господарство»

Примітка. Складено автором

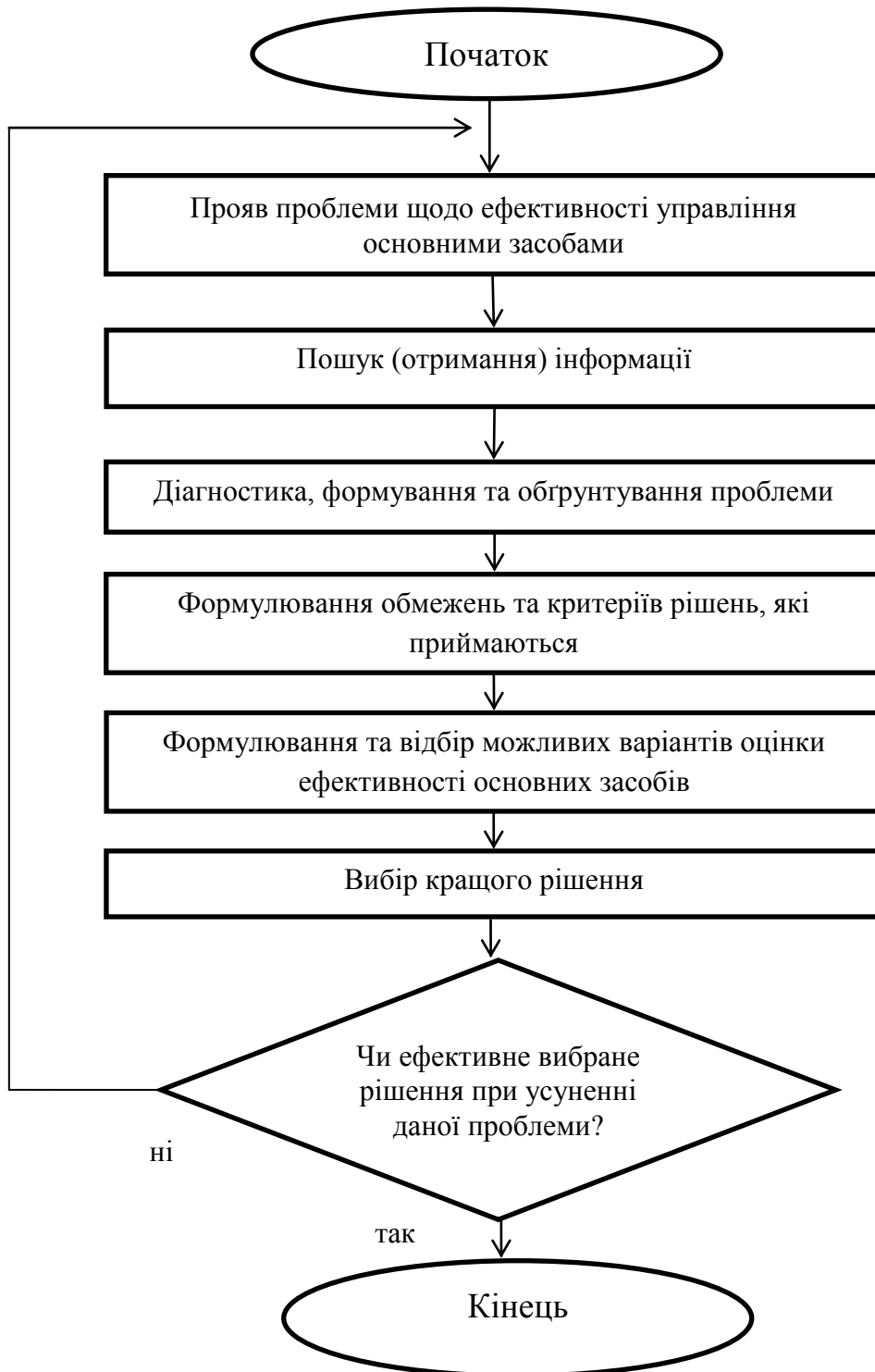

Рисунок П–Алгоритм процесу прийняття рішення щодо управління ефективністю основних фондів підприємства

Джерело: [11]

Вихідні дані для факторного аналізу фондівдачі

№ п/п	Показники	Умовні позначення	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення за роками	
								2018 р -2017 р.	2017 р. – 2016 р.
1.	Випуск продукції, тис. грн.	В	25068	45194	53417	63900	87425	23525	10483
2.	Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	ОВФ	3579,5	4452	5190	6525,5	9253	2727,5	1335,5
3.	Середньорічна вартість активної частини основних фондів, тис. грн.	ОВФа	826,5	1045	1135,5	1191,5	1463,5	272	56
4.	Питома вага активної частини основних фондів у загальній їхній вартості (р.3/р.2)	ПВа	23,09	23,47	21,88	18,26	15,82	2,44	-3,62
5.	Фондовіддача (р.1/р.2)	Фо	7	10,15	10,29	9,79	9,45	-0,34	-0,5
6.	Фондовіддача активної частини ОФ(р.1/р.3)	Фоа	30,33	43,25	47,02	53,63	59,74	6,11	6,61
7.	Середньорічна вартість машин і устаткування, тис. грн	МО	1948,5	2417	2866	3509	5229,5	1720,5	643
8.	Питома вага машин і устаткування в активній частині основних фондів (р.7/р.3)	ПВмо	2,36	2,31	2,52	2,95	3,57	0,62	0,43
9.	Фондовіддача машин і устаткування (р.1/р.7)	Фмо	12,87	18,7	18,64	18,21	16,72	-1,49	-0,43

Примітка. Складено автором